

LIETUVOS RESPUBLIKOS VALSTYBĖS KONTROLĖ

VALSTYBINIO AUDITO ATASKAITA SAUGAUS VALSTYBINIO DUOMENŲ PERDAVIMO TINKLO OPERATORIAUS VEIKLA

2008 m. spalio 27 d. Nr. VA-P-40-11-21

Vilnius

Auditas atliktas, vykdant

Valstybės kontrolės 4 -ojo audito departamento

direktorius pavaduotojos Sigitos Gorovniovos 2008-07-21 pavedimą Nr. P-40-11

Auditą atliko valstybiniai auditoriai:

Ingryda Česnakevičiūtė (grupės vadovė)

Elena Mikalajūnienė

Auditas pradėtas 2008-07-21

Auditas baigtas 2008-10-27

Su valstybinio audito ataskaita galima susipažinti

Valstybės kontrolės interneto puslapyje

adresu www.vkontrole.lt

TURINYS

Santrauka	3
Įžanga	5
Audito apimtis ir procesas	6
Audito rezultatai	8
1. Saugaus valstybinio duomenų perdavimo tinklo operatorius – valstybės įmonė „Infostruktūra“	8
2. SVDPT kūrimo planavimas	11
2.1. SVDPT kūrimo organizacinės prielaidos	13
2.2. Teisinės prielaidos SVDPT veiklai	17
3. SVDPT naudotojų paieška	24
4. Paslaugų teikimo sutartys	27
5. SVDPT naudojimas keičiantis informacija su Europos Sąjungos institucijomis ir Europos Sąjungos valstybių narių administracijomis	32
6. SVDPT naudojimas registrų ir valstybės informacinių sistemų duomenims perduoti	34
7. SVDPT paslaugų teikimas įmonės steigėjai Vidaus reikalų ministerijai	36
8. SVDPT paslaugų sutarčių trūkumai	38
9. SVDPT teikiamų paslaugų kaina	40
10. VĮ „Infostruktūra“ ir VĮ „Regitra“ patikėjimo teise valdomo valstybei nuosavybės teise priklausančio turto naudojimo ir vykdomos veiklos palyginimas	43
Išvados ir rekomendacijos	45
Priedai	52

SANTRAUKA

Saugus valstybinis duomenų perdavimo tinklas – tai uždaras valstybės, savivaldybių institucijų, įstaigų ir kitų asmenų, vykdančių teisės aktais priskirtas valstybės funkcijas, tinklas, kuriuo institucijos gali saugiai tarpusavyje keistis duomenimis, bendradarbiauti su Europos Sąjungos institucijomis, komunikacijų metu užtikrinant perduodamos informacijos šifravimą ir duomenų mainų dalyvių identifikavimą. Naudojant šį tinklą turi būti užtikrintas valstybės registų ir informacinių sistemų duomenų saugus perdavimas bei sudarytos sąlygos institucijų išlaidoms, skiriamoms duomenų saugos priemonėms, programinei įrangai, duomenų perdavimo ir telefono ryšio paslaugoms įsigyti, mažinti.

Siekdami įvertinti Saugaus valstybinio duomenų perdavimo tinklo operatoriaus – valstybės įmonės „Infostuktūra“ veiklą, analizavome Lietuvos Respublikos Vyriausybės numatytus Saugaus valstybinio duomenų perdavimo tinklo kūrimo ir plėtros tikslus bei siekiamus rezultatus, sudarytas organizacines ir teisinės prielaidas tinklo kūrimui ir veiklai, už šio tinklo kūrimą, funkcionavimą ir plėtrą atsakingos Vidaus reikalų ministerijos priimtus sprendimus, taip pat nagrinėjome, kaip operatorius organizuoja viešųjų paslaugų teikimą ir naudoja valstybei nuosavybės teise priklausantį turtą.

Nustatyta, jog Vidaus reikalų ministerija neužtikrino, kad būtų sukurtos tinkamos organizacinės ir teisinės prielaidos Saugaus valstybinio duomenų perdavimo tinklo sukūrimui, funkcionavimui ir plėtrai.

Saugus valstybinis duomenų perdavimo tinklas, kuris veikia nuo 2004 metų ir kurio kūrimui ir plėtrai panaudota per 20 mln. Lt valstybės biudžeto lėšų, funkcionuoja nerezultatyviai. Todėl gali būti laiku nepasiekti Nacionalinės Lisabonos strategijos įgyvendinimo programoje ir Lietuvos Respublikos Vyriausybės 2004–2008 m., 2006–2008 m. programose numatyti laukiami rezultatai, kad iki 2008 m. IV ketvirčio visų valstybės registų ir informacinių sistemų duomenys būtų perduodami Saugiu valstybiniu duomenų perdavimo tinklu, nes likus devyniems mėnesiams iki nustatyto termino pabaigos tik per 3 proc. potencialių šio tinklo naudotojų buvo sudarę Saugaus tinklo paslaugų teikimo sutartis.

Neišnaudojamos visos Saugaus valstybinio duomenų perdavimo tinklo galimybės, tačiau Lietuvoje kuriami, modernizuojami ir funkcionuoja atskiri institucijų žinybiniai, specialūs duomenų perdavimo tinklai, kurių veikla nėra koordinuojama valstybės mastu, todėl nesudaromos prielaidos mažinti institucijų išlaidas, skiriamas duomenų saugos priemonėms, programinei įrangai, duomenų perdavimo paslaugoms įsigyti.

Teisės aktai neįpareigoja institucijų elektronine informacija keistis tarpusavyje ir su Europos Sąjungos institucijomis naudojant Saugų valstybinį duomenų perdavimo tinklą, todėl ne visos jos renkasi šio tinklo teikiamas paslaugas. Taigi, Saugaus tinklo paslaugos tampa įprastos konkurencijos objektu, o tinklo operatorius, konkuruodamas su kitais operatoriais ir elektroninių ryšių paslaugų teikėjais, priverstas ieškoti Saugaus valstybinio duomenų perdavimo tinklo naudotojų.

2006 ir 2007 metais pagrindinę Saugaus tinklo operatoriaus veiklos dalį (atitinkamai 77 ir 61 proc.), vertinant pagal gautas pajamas, sudarė komercinių paslaugų teikimas. Valstybės įmonė „Infostruktūra“ valstybei nuosavybės teise priklausančią turtą naudoja ne tik jai perduotai valstybės funkcijai vykdyti, bet ir komercinėms pajamoms uždirbti. Saugus tinklas ne visada naudojamas pagal paskirtį, šiuo tinklu paslaugos teikiamos ir tiems asmenims, kurie neturi teisės jų gauti, t.y. privatiems asmenims, dėl ko padidėja grėsmių saugos incidentams kilti rizika. Dalis įmonės nekilnojamojo turto yra išnuomota privatiems asmenims, kurie vykdo veiklą, nesusijusią su įmonės vykdomomis funkcijomis.

Lietuvos Respublikos Vyriausybei, Lietuvos Respublikos vidaus reikalų ministerijai, valstybės įmonei „Infostruktūra“ pateikėme rekomendacijas nustatytiems trūkumams šalinti.

IŽANGA

Saugaus valstybinio duomenų perdavimo tinklo paskirtis – sudaryti sąlygas asmenims, vykdančioms valstybės funkcijas, saugiai keistis elektronine informacija tarpusavyje ir su Europos Sąjungos administracijomis, valstybių narių institucijomis. 2004 metais šio tinklo operatoriumi paskirta valstybės įmonė „Infostruktūra“.

Pagal Lietuvos 2004–2006 metų Bendrojo programavimo dokumento 3.3 priemonę „Informacinių technologijų paslaugų ir infrastruktūros plėtra“ valstybės įmonės „Infostruktūra“ projektui „Saugaus valstybinio duomenų perdavimo tinklo (SVDPT) kamieninės dalies sukūrimas“ skirta 16,4 mln. Lt finansinė parama.

Vyriausybės programiniuose dokumentuose¹ nustatyta, kad plėtojant saugų valstybės ir savivaldybių institucijų ir įstaigų tinklą iki 2008 m. IV ketvirčio bus sujungti visi valstybės registrai ir informacinės sistemos, užtikrintas saugus ir efektyvus duomenų teikimas Lietuvos Respublikos valstybės institucijoms, įsijungta į Europos Sąjungos ir valstybių narių administracijų duomenų mainų tarp administracijų programos (IDA) telekomunikacijų tinklus, integruotos apskričių viršininkų administracijų, savivaldybių ir seniūnijų informacinės sistemos į saugų valstybinį duomenų perdavimo tinklą, užtikrintas perduodamų asmens duomenų saugumas.

Išankstinio tyrimo metu nustatyta, kad asmenys, vykdančys valstybės funkcijas, neįpareigojami duomenis teikti, saugiai jais keistis naudojant Saugų valstybinį duomenų perdavimo tinklą. Daugelis institucijų kuria, modernizuoja ir naudoja atskirus duomenų perdavimo tinklus.

Šios priežastys paskatino Valstybės kontrolę domėtis Saugaus valstybinio duomenų perdavimo tinklo kūrimo ir veiklos organizavimu bei tinklo operatoriaus veikla.

¹ Lietuvos Respublikos Vyriausybės nutarimai: 2005-03-24 Nr. 315, 2005-11-22 Nr. 1270, 2006-10-17 Nr. 1020.

AUDITO APIMTIS IR PROCESAS

Audito objektas – Saugaus valstybinio duomenų perdavimo tinklo operatoriaus veikla.

Audito subjektai:

Pagrindinis – Valstybės įmonė „Infostruktūra“ (kodas 121738687, adresas – Pilies g. 23/15, Vilnius, interneto svetainės adresas – <http://www.is.lt>), iš valstybės turto įsteigta įmonė, kuriai pavesta vykdyti Saugaus valstybinio duomenų perdavimo tinklo operatoriaus funkcijas.

Papildomas – Lietuvos Respublikos vidaus reikalų ministerija (kodas 188601464, adresas – Šventaragio g. 2, Vilnius, interneto svetainės adresas – <http://www.vrm.lt>), kuri atsakinga už Saugaus valstybinio duomenų perdavimo tinklo kūrimą ir plėtrą ir yra šio tinklo operatoriaus, valstybės įmonės „Infostruktūra“, steigėjas.

Audito tikslas – įvertinti Saugaus valstybinio duomenų perdavimo tinklo operatoriaus veiklą.

Vertinimo kriterijai:

- Saugaus valstybinio duomenų perdavimo tinklo operatoriaus vykdomos veiklos atitiktis VRM valdymo sričiai.
- Nenaudojamo valstybės funkcijoms vykdyti valstybės turto, perduoto valstybės įmonei „Infostruktūra“, santykis su visu šiai įmonei perduotu valstybės turto.
- Valstybės įmonės „Infostruktūra“ uždirbtų komercinių pajamų dydžio santykis su pajamų, uždirbtų vykdant teisės aktais pavestas funkcijas, dydžiu.
- Institucijų, sudariusių Saugaus valstybinio duomenų perdavimo tinklo paslaugų teikimo sutartis, skaičius nuo Juridinių asmenų registre įregistruoto biudžetinių įstaigų ir valstybės įmonių skaičiaus.
- Saugaus valstybinio duomenų perdavimo tinklo teisinio reglamentavimo pakankamumas.

Audito procesas

Audito metu buvo naudojami šie duomenų rinkimo metodai:

- Dokumentinis (rašytinių ir elektroninių dokumentų nagrinėjimas).
- Apklausos (pokalbiai su VRM, valstybės įmonių „Infostruktūra“, „Regitra“ darbuotojais; Saugaus valstybinio duomenų perdavimo tinklo naudotojų apklausos raštu ir elektroniniu paštu).

Naudoti surinktos informacijos analizavimo metodai:

- Loginės analizės
- Palyginamosios analizės
- Santykinės analizės

Audituojamas laikotarpis – 2005–2008 m. I ketvirtis.

AUDITO REZULTATAI

1. Saugaus valstybinio duomenų perdavimo tinklo operatorius – valstybės įmonė „Infostruktūra“

Valstybės įmonė „Infostruktūra“ (toliau – VĮ „Infostruktūra“) įsteigta 1992 m. Panaikinus Lietuvos Respublikos valdymo reformų ir savivaldybių reikalų ministeriją, Vyriausybė 2000-12-15 nutarimu² steigėjo funkcijas perdavė Vidaus reikalų ministerijai (toliau – VRM).

Nuo 1996 m. VĮ „Infostruktūra“, laimėjusi Lietuvos Respublikos ryšių ir informatikos ministerijos paskelbtą konkursą, pradėjo teikti valstybės institucijoms ir privatiems asmenims valstybės institucijų kompiuterių tinklo (toliau – VIKT) paslaugas. VIKT – tai Lietuvoje veikiantis atviras vartotojams daugiaprotolinis kompiuterių tinklas³, kurio kūrimui, plėtrai ir funkcionavimui 1996–2003 m. iš valstybės biudžeto skirta **13,7 mln. Lt**.

Veikiantis VIKT negalėjo užtikrinti naudotojų keliamų reikalavimų, todėl šio tinklo pagrindu buvo pradėtas kurti Saugaus valstybinis duomenų perdavimo tinklas (toliau – SVDPT arba Saugus tinklas) (plačiau apie tinklo kūrimą 2 dalyje). Už SVDPT kūrimą ir plėtojimą atsakinga institucija paskirta VRM.

Saugaus tinklo operatoriumi 2004 metais paskirta VĮ „Infostruktūra“. Tinklo operatoriaus paskirtis – užtikrinti SVDPT funkcijų vykdymą.

SVDPT – kamieninis (*angl. backbone*) tinklas visoms Lietuvos Respublikos valstybės ir savivaldybių institucijoms, įstaigoms ir įmonėms bei kitiems asmenims, vykdantiems priskirtas valstybės funkcijas (toliau – Institucijos), atliekantis vietinio domeno funkciją Lietuvos Respublikoje ir turintis vartus į Europos domeną. Saugus tinklas yra atskirtas ir apsaugotas nuo viešojo interneto⁴.

Institucijoms naudojantis SVDPT, turi būti sudaromos sąlygos:

- saugiai ir efektyviai keistis informacija su Europos Sąjungos institucijomis ir Europos Sąjungos valstybių narių administracijomis;

² Lietuvos Respublikos Vyriausybės 2000-12-15 nutarimu Nr.1455 patvirtintos „Panaikinamos Valdymo reformų ir savivaldybių reikalų ministerijos funkcijų, teisių, pareigų ir turto perdavimo Vidaus reikalų ministerijai tvarkos“, 2 p.

³ Lietuvos Respublikos ryšių ir informatikos ministerijos 1996-11-12 įsakymu Nr. 123 patvirtintų „Valstybės įmonės „Infostruktūra“ valstybės institucijų tinklo (VIKT) paslaugų teikimo taisyklių“, 1.3 p.

⁴ Lietuvos Respublikos vidaus reikalų ministro 2004-05-14 įsakymu Nr. 1V-167 patvirtintų Saugaus valstybinio duomenų perdavimo tinklo nuostatų, 2.4 p.

- saugiai ir efektyviai keistis informacija tarpusavyje ir tarp Institucijų struktūrinių padalinių;
- sumažinti Institucijų išlaidas duomenų saugos priemonėms, programinei įrangai, duomenų perdavimo ir telefono ryšio paslaugoms įsigyti;
- užtikrinti registrų ir valstybės informacinių sistemų duomenų saugų perdavimą.

Naudojantis šiuo tinklu turi būti sudaromos sąlygos Lietuvos Respublikos fiziniams ir juridiniams asmenims naudotis elektroninės valdžios paslaugomis, užtikrinant Lietuvos Respublikos fizinių ir juridinių asmenų saugų bendravimą su Europos Sąjungos ir valstybių narių administracijomis.

SVDPT operatorius taip pat turi teisę teikti Lietuvos Respublikos institucijų oficialių tinklalapių turinio talpinimo paslaugas ir užtikrinti jų saugumą. Šias paslaugas už Saugaus tinklo ribų (viešajame internete) VĮ „Infostruktūra“, kaip ir kiti elektroninių ryšių paslaugų teikėjai, teikia komerciniais pagrindais. Atkreipėme dėmesį, kad iki šiol neišspręstas klausimas dėl efektyvaus Lietuvos Respublikos institucijų oficialių tinklalapių talpinimo paslaugų teikimo ir jų saugumo užtikrinimo. 2008 metų vasarą vykusios dažnos kibernetinės atakos rodo, kad institucijų tinklalapiai apsaugoti nepakankamai.

2004 m. pabaigoje Informacinės visuomenės plėtros komiteto prie Lietuvos Respublikos Vyriausybės (toliau – IVPK) sprendimu⁵ pagal Lietuvos 2004–2006 metų Bendrojo programavimo dokumento 3.3 priemonę „Informacinių technologijų paslaugų ir infrastruktūros plėtra“ VĮ „Infostruktūra“ projektui „Saugaus valstybinio duomenų perdavimo tinklo kamieninės dalies sukūrimas“ (toliau – Projektas) buvo skirta **16,4 mln. Lt.** Išsamesnė informacija apie Projekto tikslus, uždavinius ir siekiamus rezultatus pateikta 1 priede.

Vykdamas Vyriausybės nutarimus⁶, Turto valdymo ir ūkio departamentas prie VRM (toliau – TVŪD) 2004–2008 metais VĮ „Infostruktūra“ SVDPT kūrimo ir plėtros darbams perdavė valdyti, naudoti ir disponuoti juo patikėjimo teise ilgalaikio materialiojo ir nematerialiojo turto (kompiuterinės įrangos, programinės įrangos) už **2,8 mln. Lt.**

Pagal 2005–2010 metų VĮ „Infostruktūra“ veiklos strategiją⁷ įmonės veikla turi būti orientuojama į valstybinį sektorių. Strategijoje nenumatyta priemonių, susijusių su VIKT plėtojimu ir modernizavimu. VĮ „Infostruktūra“ Valstybės kontrolei pateikė VIKT ir SVDPT topologines schemas, pagal kurias matyti, kad **VIKT fiziškai funkcionavo nuo 1994 iki 2006 metų.** Įmonės direktoriaus aiškinimu, VIKT nėra plėtojamas, šiuo metu VIKT paslaugos teikiamos didmenine kaina jas nupirkus iš kito paslaugų tiekėjo (pvz., TEO – aDSL paslaugos atveju, arba LITNET –

⁵ Informacinės visuomenės plėtros komiteto prie Lietuvos Respublikos Vyriausybės direktoriaus 2004-11-23 įsakymas Nr. T-150.

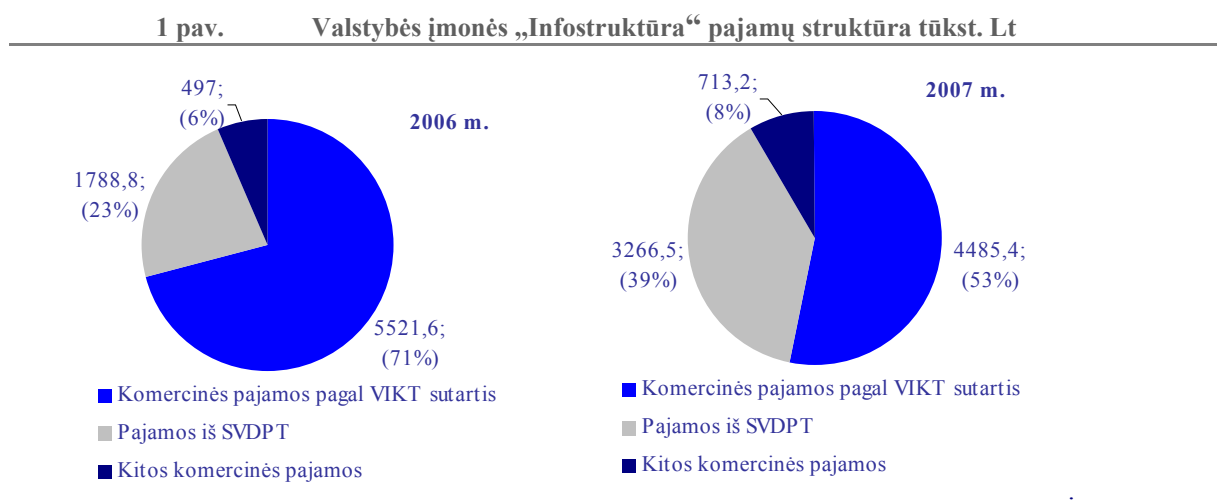
⁶ Lietuvos Respublikos Vyriausybės nutarimai: 2005-07-15 Nr. 798, 2007-06-19 Nr. 640, 2008-04-29 Nr. 429.

⁷ Patvirtintą Lietuvos Respublikos vidaus reikalų ministro 2004-12-07 įsakymu Nr. 1V-405.

domeno vardo paslaugos atveju) ir mažmenine kaina jas pardavus vartotojui. Tai komercinės paslaugos, jas teikdama VĮ „Infostruktūra“ atlieka tarpininko vaidmenį. Audito metu nustatyta atveju, kai pagal VIKT paslaugų teikimo sutartis numatytos paslaugos teikiamos Saugiu tinklu (plačiau – 4. Paslaugų teikimo sutartys).

Įmonės vykdomos veiklos pagrindinę dalį užima VIKT ir monopolinių SVDPT paslaugų teikimas. Mūsų nuomone, VĮ „Infostruktūra“ vykdoma veikla daugiau susijusi su Lietuvos Respublikos susisiekimo ministerijos (toliau – Susisiekimo ministerija), kuriai pavesta įgyvendinti valstybės strategiją ir politiką elektroninių ryšių srityje, uždaviniais ir atliekamomis funkcijomis nei su VRM valdymo sritimi.

Įvertinus įmonės gautas pajamas nustatyta, kad komercinės veiklos pajamos 2006 m. sudarė 77 proc., 2007 m. – 61 proc. visų uždirbtų pajamų (žr. 1 pav.).

Šaltinis – Valstybės kontrolė

Vykdamas deleguotą valstybės funkciją, t.y. teikiant SVDPT paslaugas, su Institucijomis turi būti sudaromos Saugaus tinklo paslaugų teikimo sutartys. Saugiu tinklu paslaugos teikiamos pagal SVDPT paslaugų teikimo sutartis ir, kaip minėta, pagal dalį anksčiau sudarytų VIKT paslaugų teikimo sutarčių bei jų teikimą neįforminant jokiais paslaugų sutartimis.

2008 m. kovo 20 d. duomenimis, VĮ „Infostruktūra“ su 155 Institucijomis sudarė 202 sutartis dėl SVDPT paslaugų teikimo. Iš jų 60 sudaryta su savivaldybių administracijomis dėl saugaus asmens duomenų perdavimo vykdant gyvenamosios vietos deklaravimo ir civilinės būklės aktų registravimo funkcijas. Dėl kitų savivaldybių institucijų vykdomų funkcijų sutarčių nėra sudaryta.

Kaip matyti iš 2 pav., SVDPT sutarčių sudaryta tik su 3,6 proc. visų galimų potencialių Saugaus tinklo naudotojų. Įvertinus tai, kad VĮ „Infostruktūra“ turėtų sudaryti sutartis dėl SVDPT paslaugų teikimo ne tik su biudžetinėmis įstaigomis ir valstybės įmonėmis, bet ir su kitais asmenimis, vykdančiais valstybės funkcijas – notarais, antstoliais, viešosiomis įstaigomis, potencialiai galimų Saugaus tinklo naudotojų skaičius būtų dar didesnis.

Vienos Institucijos su operatoriumi sudariusios sutartis tiesiogiai, o kitos, nors tokio paslaugų teikimo SVDPT veiklą reglamentuojantys teisės aktai nenumato, Saugiu tinklu naudojasi pagal ministerijų ar kitų Institucijų sudarytas sutartis (plačiau 2.2. ir 8 dalyje). Atkreiptinas dėmesys, kad net pagrindinius valstybės registrus tvarkančios įstaigos SVDPT perduoda ne visus, o tik kai kuriuos registrų duomenis (išsamesnė informacija 6 dalyje).

Kad nustatytume priežastis, kodėl dauguma Institucijų elektroninei informacijai perduoti nesinaudoja Saugiu valstybiniu duomenų perdavimo tinklu, analizavome Vyriausybės numatytus SVDPT kūrimo ir plėtros tikslus bei siekiamus rezultatus, tinklo veiklos teisinį reglamentavimą, už šio tinklo funkcionavimą ir plėtrą atsakingos VRM priimtus sprendimus ir tinklo operatoriaus veiklą.

2. SVDPT kūrimo planavimas

Pagal Nacionalinio saugumo pagrindų įstatymą⁸ už valstybinės informacijos valdymo ir apsaugos užtikrinimo sistemos sukūrimą ir jos funkcionavimą atsakinga Vyriausybė.

2 pav. Institucijų, sudariusių SVDPT paslaugų teikimo sutartis, dalis nuo Juridinių asmenų registre įregistruotų biudžetinių įstaigų ir valstybės įmonių skaičiaus 2008-03-20

Šaltinis – Valstybės kontrolė

⁸ Lietuvos Respublikos nacionalinio saugumo pagrindų įstatymas, 1996-12-19, Nr. VIII-49.

Vyriausybės 2001 m. rugpjūčio 10 d. nutarimu Nr. 984 patvirtintame Lietuvos informacinės visuomenės plėtros strateginiame plane⁹ numatytas Vyriausybės siekis: „*Integruojant valstybinius ryšio ir duomenų perdavimo tinklus, nustatant integruoto tinklo valdymą*“, **sukurti alternatyvų, patikimą ir efektyvų telekomunikacijų tinklą, apimantį valstybės institucijas, švietimo, mokslo, medicinos bei kitas įstaigas ir teikiančių telekomunikacijų paslaugas pigiau už dominuojančių operatorių.**

Tais pačiais, 2001 metais, Vyriausybė patvirtino Informacijos technologijų saugos valstybinę strategiją ir jos įgyvendinimo planą¹⁰ (galiojo iki 2006-06-22). Plane numatyta iki 2004 m. IV ketvirčio sukurti Saugų valstybinį duomenų perdavimo tinklą jau veikiančio valstybės institucijų kompiuterinio tinklo (VIKT) pagrindu. Šiuo dokumentu atsakinga už SVDPT kūrimą bei plėtojamą buvo paskirta VRM.

Vyriausybė 2002 m. patvirtino Elektroninės valdžios koncepciją¹¹. Šioje koncepcijoje nustatyta, kad bus sukurtas saugus valstybės institucijų tinklas, **apimantis visas valstybės institucijas**, su tolygiomis kodavimo ir vartotojų tapatybės nustatymo priemonėmis sudarantis sąlygas institucijoms saugiai keistis informacija, užtikrinantis registrų ir duomenų bazių apsaugą. Vyriausybė įpareigojo¹² VRM iki 2003 m. kovo 31 d. parengti Elektroninės valdžios koncepcijos įgyvendinimo priemonių planą. VRM parengtame ir Vyriausybės patvirtintame Elektroninės valdžios koncepcijos įgyvendinimo priemonių plane¹³ SVDPT sukurti nustatytas vėlesnis terminas – iki 2005 m. IV ketvirčio.

Saugus tinklas buvo kuriamas kaip Europos Sąjungos tinklo TESTA¹⁴ dalis Lietuvoje. Dar 2000 metais, Lietuvai rengiantis deryboms dėl narystės Europos Sąjungoje, buvo numatyta, kad keičiantis duomenimis su Europos Sąjungos institucijomis bus naudojamas VIKT¹⁵. Vyriausybė 2003 m. nustatė¹⁶, kad susijungti su Europos Bendrijos elektroninio keitimosi duomenimis tarp administracijų programos (toliau – IDA programa) paslaugų tinklais naudojamas Saugus tinklas, kurį administruoja VI „Infostruktūra“.

Vyriausybė 2005 metais patvirtino Nacionalinės Lisabonos strategijos įgyvendinimo programą¹⁷ ir Lietuvos Respublikos Vyriausybės 2004–2008 m. programos įgyvendinimo priemonės¹⁸, 2006 metais – Lietuvos Respublikos Vyriausybės 2006–2008 m. programos

⁹ Lietuvos Respublikos Vyriausybės nutarimas, 2001-08-10 Nr. 984, 2 prioritetas, 2.10 tikslas.

¹⁰ Lietuvos Respublikos Vyriausybės 2001-12-22 nutarimas Nr. 1625.

¹¹ Lietuvos Respublikos Vyriausybės 2002-12-31 nutarimas Nr. 2115, VIII skyrius „E. valdžios projektų suderinamumas“.

¹² Lietuvos Respublikos Vyriausybės 2002-12-31 nutarimas Nr. 2115, 2 p.

¹³ Lietuvos Respublikos Vyriausybės 2003-11-25 nutarimas Nr. 1468.

¹⁴ TESTA – Telematikos tarp administracijų tarpeuropinės paslaugos, *angl. Trans-European Services for Telematics between Administrations*. Tinklas, per kurį jungiamasi prie Europos Bendrijos elektroninio keitimosi duomenimis tarp administracijų programos tinklą.

¹⁵ Lietuvos Respublikos Vyriausybės 2000-12-22 nutarimas Nr. 1486, 1 derybinio skyriaus IV dalies 10 p. „Institucijų keitimasis duomenimis“.

¹⁶ Lietuvos Respublikos Vyriausybės 2003-12-31 nutarimas Nr. 1705, 2 p.

¹⁷ Lietuvos Respublikos Vyriausybės 2005-11-22 nutarimas Nr. 1270.

¹⁸ Lietuvos Respublikos Vyriausybės 2005-03-24 nutarimas Nr. 315.

įgyvendinimo priemonės. Šiais programiniais dokumentais numatė, kad plėtojant saugų valstybės ir savivaldybių institucijų ir įstaigų tinklą iki 2008 m. IV ketvirčio bus sujungti visi valstybės registrai ir informacinės sistemos, užtikrintas saugus ir efektyvus duomenų teikimas Lietuvos Respublikos valstybės institucijoms, įsijungta į ES ir valstybių narių administracijų duomenų mainų tarp administracijų programos (IDA) telekomunikacijų tinklus, integruotos apskričių viršininkų administracijų, savivaldybių ir seniūnijų informacinės sistemos į saugų valstybinį duomenų perdavimo tinklą, užtikrintas perduodamų asmens duomenų saugumas.

VRM, kuri buvo paskirta atsakinga už SVDPT kūrimą ir plėtrą, patvirtino VĮ „Infostruktūra“ 2005–2010 metų veiklos strategiją¹⁹. Įmonės strateginiai tikslai, mūsų nuomone, turėtų būti orientuoti į Vyriausybės programų priemonių įgyvendinimą numatytu laiku. Tačiau iš vieno VĮ „Infostruktūra“ veiklos strategijos tikslo matyti, kad iki 2010 metų įmonės teikiamos paslaugos per Saugų tinklą turėtų apimti tik iki 80 proc. Lietuvos Respublikos institucijų.

2.1. SVDPT kūrimo organizacinės prielaidos

Nustatyta, kad SVDPT buvo pradėtas kurti ir toliau plėtojamas, nesudarius tinkamų organizacinių prielaidų.

Kuriant SVDPT nebuvo atlikta sukurtų ir Lietuvoje veikiančių valstybės institucijų duomenų perdavimo tinklų išsami analizė, nepriimti tinkami sprendimai dėl tolesnės jų plėtros tikslingumo, neparengta Saugaus tinklo kūrimo ir plėtros nuosekli strategija, nesudarytas tinklo plėtotės planas.

Lietuvoje funkcionuoja atskiri institucijų žinybiniai duomenų perdavimo tinklai. Pagal Elektroninių ryšių įstatymą, elektroninių ryšių veiklos politiką ir strategiją Lietuvos Respublikoje formuoja Vyriausybė ar jos įgaliota institucija. Vyriausybė pavedė²⁰ Susisiekimo ministerijai įgyvendinti valstybės strategiją ir politiką elektroninių ryšių srityje, tačiau iki šiol tokia valstybės elektroninių ryšių strategija nesuformuota. Funkcijos, susijusios su tinklų ir informacijos saugumu, pavestos vykdyti skirtingoms valstybės institucijoms:

1 lentelė. Institucinė tinklų ir informacijos saugumo sistema

Institucijos pavadinimas	Institucijoms pavestos atlikti funkcijos
Susisiekimo ministerija	- įgyvendina elektroninių ryšių valstybės strategiją ir politiką; - koordinuoja elektroninių ryšių , naudojamų valstybės gynybai, saugumui, viešajai tvarkai palaikyti, valstybės sienos apsaugai, laivybos saugumui, jūrų paieškos ir gelbėjimo darbams ir naftos išsiliejimų likvidavimo darbams atlikti, civilinei aviacijai, traukinių eismo saugumui, stabiliam ir patikimam energetikos sistemos darbui užtikrinti, darbą, kurį pagal kompetenciją reguliuoja

¹⁹ Lietuvos Respublikos vidaus reikalų ministro 2004-12-07 įsakymas Nr. 1V-405.

²⁰ Lietuvos Respublikos Vyriausybės nutarimai: 1998-09-15 Nr. 1117, 2004-12-06 Nr. 1593.

	atitinkamos valstybės institucijos
VRM	- atlieka Lietuvos Respublikos ir NATO įslaptintos informacijos naudojimo sistemų Saugumo priežiūros tarnybos funkcijas ; - dalyvauja koordinuojant valstybės institucijų informacinių technologijų saugos užtikrinimą ir automatizuoto įslaptintų duomenų apdorojimo politikos įgyvendinimą
Ryšių reguliavimo tarnyba	- užtikrina, kad operatoriai ir elektroninių ryšių paslaugų teikėjai vykdytų įpareigojimus , kurie gali būti nustatyti valstybės gynybos, nacionalinio saugumo ir viešosios tvarkos palaikymo interesais, taip pat ypatingų situacijų atvejais
Vyriausybinių ryšių centras prie Lietuvos Respublikos valstybės saugumo departamento	- vykdo Lietuvos Respublikos ir NATO įslaptintos informacijos ryšių sistemų Nacionalinės komunikacijų apsaugos tarnybos funkcijas ; - vykdo Nacionalinės šifrų paskirstymo tarnybos funkcijas ne karinėje srityje
IVPK	- kartu su Susisiekimo ministerija koordinuoja valstybės elektroninių ryšių srities investicinių programų rengimą, vertina šias programas ekonominiu, finansiniu ir techniniu požiūriu, kontroliuoja, kaip jos įgyvendinamos.

Šaltinis – Valstybės kontrolė

Valstybė yra vienintelis institucijų duomenų perdavimo tinklų savininkas, tačiau iki šiol nėra viena institucija neatlieka žinybinių duomenų perdavimo, specialiųjų tinklų, taip pat SVDPT, veiklos koordinavimo, todėl nėra priimami bendri racionalūs sprendimai dėl efektyvaus šių tinklų kūrimo ir funkcionavimo.

– Neatlikus sukurtų ir Lietuvoje veikiančių valstybės institucijų duomenų perdavimo tinklų išsamios analizės, neišspręstas klausimas dėl SVDPT ir kitų Lietuvoje jau veikiančių funkcionuojančių specialiųjų tinklų atliekamų funkcijų derinimo.

Pavyzdys

Nėra suderinta, kokias Institucijas ir su kokia slaptumo žyma turi aptarnauti VĮ „Infostruktūra“ administruojamas Saugus tinklas ir kokias Institucijas – Vyriausybinių ryšių centro prie Lietuvos Respublikos valstybės saugumo departamento administruojamas tinklas.

Pagal pateiktą VĮ „Infostruktūra“ informaciją: „*Vyriausybinių ryšių centras prie Lietuvos Respublikos valstybės saugumo departamento perduoda duomenis su žymomis „Riboto naudojimo“, „Konfidencialiai“ ir „Slaptai“. Vyriausybinių ryšių centras yra biudžetinė organizacija ir savo paslaugas teikia institucijoms nemokamai pagal patvirtintą sąrašą, o VĮ „Infostruktūra“ yra pelno siekianti įmonė, teikianti savo paslaugas pagal patvirtintą monopolinių paslaugų kainoraštį. Todėl Institucijos renkasi nemokamas Vyriausybinių ryšių centro paslaugas, ir tik nesant tokių galimybių pasirenkamos VĮ „Infostruktūra“ mokamos SVDPT paslaugos“.*

– Nepriėmus tinkamų sprendimų dėl veikiančių tinklų plėtros tikslingumo, daugelis Institucijų ir toliau kuria, modernizuoja ir naudoja atskirus duomenų perdavimo tinklus, o nesinaudoja SVDPT.

Pavyzdžiai

---

1. Vyriausybinių ryšių centras. Vyriausybės 2003-06-25 nutarimu Nr. 847 patvirtintuose Vyriausybinių ryšių centro prie LR valstybės saugumo departamento nuostatuose nustatyta: teikia valstybės institucijoms vyriausybinių ryšio tinklo paslaugas. **2008 m. Valstybės investicijų programoje projektui, susijusiam su šiuo tinklu, numatyta skirti 5 mln. Lt.**

2. Aplinkos ministerija vykdo trejų metų trukmės investicinį projektą „Aplinkos ministerijos duomenų centro ir žinybinio duomenų perdavimo tinklo modernizavimas ir palaikymas“, finansuojamą pagal Valstybės investicijų programą, kurio metu duomenų centras ir žinybinis tinklas bus pertvarkomi atsižvelgiant į naujai keliamus saugos ir viešųjų elektroninių paslaugų reikalavimus. **2008 m. Valstybės investicijų programoje projektui, susijusiam su šiuo tinklu, numatyta skirti 0,6 mln. Lt.**

3. Lietuvos mokslo ir studijų kompiuterių tinklas LITNET teikia duomenų perdavimo paslaugas mokslo, studijų ir švietimo institucijoms.

Mūsų nuomone, valstybiniai duomenų perdavimo tinklai kuriami, o veikiantys modernizuojami atsižvelgiant tik į žinybinius interesus, t.y. duomenų perdavimo tinklai neprojektuojami valstybės mastu, todėl yra rizika, kad priimami nesuderinti sprendimai, keliantys technines problemas sujungiant atskirus tinklus, dubliuojamos funkcijos, neracionaliai naudojami žmogiškieji, finansiniai, informaciniai ištekliai.

Susisiekimo ministerijos nuomonė

Besiformuojantys žinybiniai tinklai turi būti bendrai koordinuojami valstybės mastu, priskiriant šią funkciją vienai institucijai. Kartu reikia koordinuoti ir optimizuoti esamų tinklų panaudojimą. Idealus atvejis būtų sujungti visus žinybinius valstybės valdomus tinklus ir šiam turtui valdyti turėti vieną tinklo operatorių.

Tinklų išlaikymui ir plėtrai kasmet skiriamos ir naudojamos valstybės biudžeto lėšos, tačiau neišnaudojamos visos Saugaus tinklo suteikiamos galimybės.

Pavyzdžiai

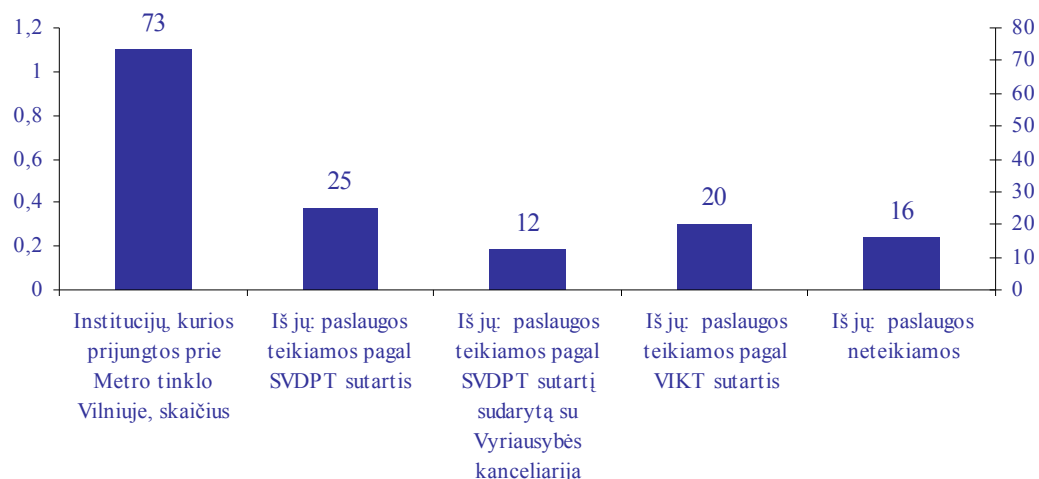
2008 m. birželio 9–15 dienomis buvo tokia SVDPT dalių apkrova:

1. Kai SVDPT metro tinklo greitaveika 1 Gb/s, Metro tinklo mazgų, esančių Pilies g. 23 ir Gedimino g. 11, srautų maksimali apkrova 0,30273 Gb/s, t. y. **30,27 proc.**
  2. Kai regioninio tinklo greitaveika 155 Mb/s, Panevėžio ir Vilniaus (Pilies g. 23) mazgų srautų maksimali apkrova 87,89 Mb/s, t. y. **56,77 proc.**
-

Prie vienos iš Saugaus tinklo dalies – Metro tinklo²¹, esančio Vilniuje, yra prijungtos 73 institucijos, tačiau iki šiol 16-kai (22 proc.) šių institucijų SVDPT paslaugos neteikiamos (žr. 3 pav.).

---

²¹ SVDPT kamieninei daliai priklauso Vilniaus Metro tinklas, sudarytas iš optinių linijų. Šis tinklas kuriamas ES lėšomis. Prie Metro tinklo jungiamos valstybės institucijos, šis segmentas tiesiogiai sujungtas su TESTA tinklu.

3 pav. Metro tinklo, kuris buvo kuriamas ES lėšomis, panaudojimas 2008-05-08 duomenimis

Šaltinis – Valstybės kontrolė

– Nėparengus SVDPT nuoseklios kūrimo strategijos, plėtotės plano ir neaprašius tarpusavio sąsajų parametrų, nebuvo nustatytos VIKT pertvarkymo, pabaigos ir Saugaus tinklo plėtros sąlygos.

Be to, nebuvo sprendžiamas klausimas dėl VĮ „Infostruktūra“ viešųjų elektroninių ryšių paslaugų teikimo privatiems asmenims tvarkos pakeitimo ar panaikinimo.

Pavyzdys

SVDPT buvo kuriamas VIKT pagrindu, tačiau iki šiol galioja 1996 metais priimtos Valstybės įmonės „Infostruktūra“ valstybės institucijų kompiuterių tinklo (VIKT) paslaugų teikimo taisyklės²². Atkreipiame dėmesį, kad taisyklės nebuvo patikslintos ar panaikintos.

Neišsprendus šių klausimų, dauguma darbų ir sprendimų dėl SVDPT kūrimo ir teikiamų paslaugų buvo atliekami nenuosekliai, neįvertinus esamos padėties.

Pavyzdžiai

1. Analizuojant Saugaus tinklo kūrimo planavimo dokumentus, nustatyta, kad tuo pačiu laikotarpiu Vyriausybė skirtingais dokumentais pavedė kurti ir SVDPT VIKT pagrindu, ir plėtoti VIKT. Nors buvo nuspręsta SVDPT kurti 2001 metais, tačiau Lietuvos informacinės visuomenės plėtros 2002 metų detaliajame plane nustatyta priemonė vykdyti VIKT plėtros ir tolesnės integracijos į internetą darbus.

2. Vyriausybė 2003 metais nustatė²³, kad susijungti su IDA programos paslaugų tinklais naudojamas SVDPT, kurį administruoja VĮ „Infostruktūra“. Tačiau sprendimas buvo priimtas nepatvirtinus šio tinklo nuostatų ir VĮ „Infostruktūra“ nepaskyrus Saugaus tinklo operatoriumi ir jam nepavedus teikti SVDPT paslaugas.

3. Įslaptinta informacija su slaptumo žyma „Riboto naudojimo“ Saugiu tinklu perduodama nuo 2006 metų, tačiau SVDPT elektroninės informacijos saugos reikalavimai²⁴ vidaus reikalų ministro patvirtinti tik 2007 metais.

²² Lietuvos Respublikos ryšių ir informatikos ministerijos 1996-11-12 įsakymas Nr. 123.

²³ Lietuvos Respublikos Vyriausybės 2003-12-31 nutarimas Nr. 1705.

²⁴ Lietuvos Respublikos vidaus reikalų ministro 2007-06-05 įsakymas Nr. 1V-210.

2.2. Teisinės prielaidos SVDPT veiklai

Neatlikus valstybinių duomenų perdavimo tinklų aplinkos ir išteklių analizės, nebuvo sudarytos pakankamos prielaidos tinkamam SVDPT veiklos teisiniam reglamentavimui.

1. Nepakankamai reglamentuota SVDPT veikla.

– VĮ „Infostruktūra“ teikė valstybės, savivaldybių institucijoms ir privatiems asmenims VIKT viešąsias paslaugas. VIKT veiklą reglamentavo Elektroninių ryšių įstatymas²⁵. Pertvarkius VIKT į SVDPT, pertvarkyto Saugaus tinklo administravimo veikla nepatenka į minėto įstatymo reguliavimo sferą. Pagal Elektroninių ryšių įstatymą SVDPT nėra viešasis tinklas. Saugaus tinklo teikiamos paslaugos priskiriamos specifinėms elektroninėms paslaugoms, kurias teikiant įgyvendinami specifiniai tikslai, vykdoma valstybės deleguota funkcija. Šiuo metu nėra įstatymo, kuriame būtų pateikta saugių tinklų samprata ir paskirtis, jų veiklos bei valdymo teisiniai ir organizaciniai principai.

– Saugaus tinklo veikla²⁶ (tinklo nuostatai, paslaugų teikimo taisyklės, tinklui keliami saugos reikalavimai) reglamentuojama vidaus reikalų ministro įsakymais, kuriais remiantis nustatomos esminės veiklos sąlygos, t.y. šio tinklo naudotojams sukuriama tam tikros pareigos.

Konstitucinis Teismas²⁷ yra konstatavęs, kad draudžiama žemesnės galios teisės aktais reguliuoti tuos visuomeninius santykius, kurie gali būti reguliuojami tik aukštesnės galios teisės aktais. VRM dalyvauja įgyvendinant tik valstybės informacinės visuomenės plėtros politiką, todėl pagal Konstitucijoje įtvirtintus teisinės valstybės, valdžių padalijimo, atsakingo valdymo, teisėtų lūkesčių apsaugos, teisinio aiškumo principus nėra įgaliota nustatyti kitoms nepavaldžioms institucijoms tam tikrų funkcijų, kai šių visuomeninių santykių reguliavimas nėra grindžiamas įstatymais. Todėl kai kurios Institucijos nesinaudoja Saugiu tinklu, argumentuodamos, kad VRM įsakymai dėl šio tinklo joms nėra privalomi (išsamiau – 3. SVDPT naudotojų paieška).

2. SVDPT nuostatuose nenurodyta, kad tinklas skirtas perduoti ir įslaptintą informaciją.

Saugus tinklas naudojamas susijungti su Europos Bendrijos IDA programos paslaugų tinklais. Pagal 2005 m. Europos Komisijos Įmonių ir pramonės Generalinio direktorato ir VĮ „Infostruktūra“ susitarimo memorandumą²⁸, jungiantis prie IDA programos paslaugų per TESTA tinklą, SVDPT turi atitikti reikalavimą informaciją perduoti su slaptumo žyma „Riboto naudojimo“.

²⁵ Lietuvos Respublikos elektroninių ryšių įstatymas, 2004-04-15, Nr. IX-2135.

²⁶ Lietuvos Respublikos vidaus reikalų ministro įsakymai: 2004-05-14 Nr. 1V-167, 2007-06-05 Nr. 1V-210.

²⁷ Lietuvos Respublikos Konstitucinio Teismo 2006-05-31 nutarimas.

²⁸ 2005 m. sausio 14 d. Europos Bendrijos ir šalies narės susitarimo memorandumo „Dėl kokybės ir saugumo reikalavimų prisijungiant prie TESTA tinklo IDA programos rėmuose“ III skyriaus „Apsauga“ preambulėje nustatyta, kad memorandumo nuostatos neturi prieštarauti reikalavimui informaciją perduoti su slaptumo žyma „Riboto naudojimo“.

Pagal SVDPT nuostatus²⁹ Saugaus tinklo operatorius atsako už „TESTA ir kitų IDA programos tinklų paslaugų teikimo kokybę ir saugumą pagal sąlygas, nustatytas sutartimi tarp Europos Bendrijos IDA programos komisijos ir Lietuvos Respublikos Vyriausybės įgaliotos institucijos“. Ši susitarimą VĮ „Infostruktūra“ pasirašė pagal VRM žodinį nurodymą, be to, jis nebuvo viešai skelbtas.

Kadangi Vyriausybė³⁰ įgaliojo VRM koordinuoti Lietuvos Respublikos dalyvavimą Europos Bendrijos IDA programoje, todėl, auditorių nuomone, tokio pobūdžio susitarimus turėtų pasirašyti VRM.

Audito metu nustatyta, kad SVDPT išlaptintą informaciją su slaptumo žyma „Riboto naudojimo“ perduoda keturios institucijos, tačiau iki šiol tinklo nuostatuose nenurodyta, kad Saugaus tinklas skirtas ir išlaptintai informacijai perduoti.

3. Nėra teisės aktų, kurie reglamentuotų SVDPT ir kitų saugių tinklų steigimo ir įteisinimo procedūras, SVDPT nuostatuose nenumatyta tinklo funkcionavimo priežiūra.

Todėl nėra aišku, kada jis laikomas sukurtu, kokia kūrimo seka, kokie techniniai dokumentai turi būti parengti. VRM informavo, kad SVDPT buvo kuriamas vadovaujantis Valstybės informacinių sistemų steigimo ir įteisinimo taisyklėmis³¹, tačiau atkreipėme dėmesį, kad nei šių taisyklių, nei Informacinių sistemų kūrimo metodikos³² reikalavimai netaikomi informacinėms sistemoms, kuriose tvarkomi duomenys yra valstybės ar tarnybos paslaptis.

Šiuo metu Saugaus tinklo funkcionavimo priežiūros neatlieka nė viena valstybės institucija. Fiziniai (tiesioginiai) tinklo patikrinimai ar veiklos stebėjimai trečiųjų asmenų nebuvo atliekami. VRM nuomone, „pagal galiojančių teisės aktų nuostatas tokias informacines sistemas eksploatuojantys subjektai yra patys atsakingi už nustatytų reikalavimų tinkamą įgyvendinimą, taip pat ir fizinius tinklo tinkamo veikimo patikrinimus“. Įvertinant tai, kad SVDPT įgyvendinami specifiniai tikslai ir siekiant, kad būtų užtikrintas nepertraukiamas, kokybiškas paslaugų teikimas, tikslinga teisės aktuose nustatyti Saugaus tinklo veiklos priežiūros mechanizmą ir vykdyti nuolatinę tinklo funkcionavimo priežiūrą.

Nereglementavus SVDPT kūrimo ir įteisinimo procedūrų, neatliekant Saugaus tinklo veiklos priežiūros pagal atskirų institucijų poreikius, jų turimi tinklai inkorporuojami kaip šio tinklo sudėtinės dalys.

²⁹ Lietuvos Respublikos vidaus reikalų ministro 2004-05-14 įsakymu Nr. 1V-167 patvirtintų SVDPT nuostatų 15.4 p.

³⁰ Lietuvos Respublikos Vyriausybės 2003-12-31 nutarimas Nr. 1705, 1 p.

³¹ Lietuvos Respublikos Vyriausybės 2004-04-19 nutarimas Nr. 451.

³² Patvirtintos Informacinės visuomenės plėtros komiteto prie Lietuvos Respublikos Vyriausybės direktoriaus 2004-10-15 įsakymu Nr. T-131.

Pavyzdys

Vyriausybės kanceliarijos informacinės sistemos virtualus privatus tinklas (toliau – VPN) pagal 2007-08-13 sutarties Nr. VNT9448/S, sudarytos tarp Lietuvos Respublikos Vyriausybės kanceliarijos ir VĮ „Infostruktūra“, nuostatas „realizuojamas kaip SVDPT sudėtinė dalis (fragmentas)“. Pagal sutarties objektą – VĮ „Infostruktūra“ teikia, o Lietuvos Respublikos Vyriausybės kanceliarija perka *VPN priežiūros* ir *VPN paslaugų teikimo* SVDPT Vyriausybės kanceliarijos kompiuterizuotos dokumentų tvarkymo sistemos ryšiu su kitomis įstaigomis paslaugas.

Valstybės kontrolė, 2007 metais atlikdama valstybinį auditą „Valstybinių institucijų informacinių sistemų valdymas elektroninės valdžios kontekste“, atkreipė dėmesį į tai, kad Lietuvos Respublikos teisės aktai nepakankamai reglamentuoja informacinių sistemų, kuriose bus tvarkoma įslaptinta informacija, kūrimą.

Pastebėjimas

VRM informavo, kad šiuo metu teisinis reguliavimas yra tobulinamas. Audito metu Vyriausybei 2008 m. birželio 30 d. VRM raštu Nr. 1D-4915 (13) pateikė derinti Lietuvos Respublikos Vyriausybės nutarimo „Dėl Automatizuoto duomenų apdorojimo sistemų ar tinklų, kuriuose bus saugoma, apdorojama ar kuriais bus perduodama įslaptinta informacija, steigimo ir įteisinimo taisyklių patvirtinimo“ projektą, kuriuo siūloma nustatyti automatizuoto duomenų apdorojimo sistemų steigimo ir įteisinimo reikalavimus.

Saugaus tinklo apsaugos įvertinimą atliko paskirtas atsakingas asmuo VRM Informacinės politikos departamentas. Departamentas 2005-07-22 raštu VĮ „Infostruktūra“ informavo, kad su Vidaus reikalų ministerija buvo suderinti VĮ „Infostruktūra“ direktoriaus 2005 m. birželio 20 d. įsakymu Nr. 32-I-1 patvirtinti SVDPT duomenų saugos nuostatai ir kad tinklu galima perduoti duomenis, turinčius slaptumo žymą „Riboto naudojimo“. VĮ „Infostruktūra“ informavo: „Nacionalinė komunikacijų apsaugos tarnyba (Vyriausybinių ryšių centras prie VSD) 2008 m. įvertino SVDPT naudojamos duomenų šifravimo įrangos modelius ir išdavė pažymą, kad naudojamos šifravimo įrangos modeliai tinka Lietuvos Respublikos įslaptintos informacijos, žymimos slaptumo žyma „Riboto naudojimo“, apsaugai, perduodant ją telekomunikacijų tinklais“.

Iš pateiktos informacijos matyti, kad buvo įvertinti SVDPT duomenų saugos nuostatai ir įrangos modelių atitiktis nustatytiems reikalavimams, tačiau faktinis tinklo veikimas nebuvo vertinamas.

Kitų dokumentų, patvirtinančių, kad SVDPT funkcionalumas tinkamas įslaptintai informacijai perduoti, audito metu negauta.

Tinklų apsaugos įvertinimui naudojamos tinkamos, tačiau nepakankamos priemonės. Tai gali turėti neigiamos įtakos tinklo ir informacijos saugumui, teikiamų paslaugų kokybei.

4. Teisės aktuose nėra įtvirtintų imperatyvių normų, kuriomis vadovaujantis Institucijos būtų įpareigos elektronine informacija keistis tarpusavyje ir su Europos Sąjungos institucijomis naudojant SVDPT, todėl ne visos jos renkasi šio tinklo teikiamas paslaugas. Elektroninė informacija perduodama viešaisiais duomenų perdavimo tinklais, o tam tikriems uždaviniams vykdyti kuriami, modernizuojami atskiri tinklai.

Pagal Viešojo administravimo įstatymą³³ viešojo administravimo subjektai, įgyvendindami jiems pavestas funkcijas, informacines technologijas naudoja įstatymų ir kitų teisės aktų nustatyta tvarka. Šiuo metu galiojantys teisės aktai neįpareigoja Institucijų naudotis SVDPT, o suteikia teisę pačioms pasirinkti, kokiais tinklais perduoti elektroninę informaciją.

2 lentelė. Teisės aktų, reglamentuojančių SVDPT naudojimą, analizė

Teisės akto pavadinimas	Teisės norma
Bendrieji elektroninės informacijos saugos valstybės institucijų ir įstaigų informacinėse sistemose reikalavimai ³⁴	Informacinių sistemų valdytojams rekomenduojama duomenis teikti naudojant SVDPT.
Valstybės institucijų ir įstaigų informacinių sistemų klasifikavimo pagal jose tvarkomą elektroninę informaciją gairės ³⁵	1. Reikalavimai informacinės sistemos įrangai ir patalpoms (3.3.9 p.) Informacinės sistemos elektroninės informacijos perdavimo tinklas turi būti atskirtas nuo viešųjų telekomunikacinių tinklų naudojant užkardą ar kitas priemones. 2. Trečios kategorijos informacinių sistemų elektroninės informacijai nustatytas reikalavimas (4.2.4 p.) viešaisiais telekomunikaciniais tinklais perduodamos informacinės sistemos elektroninės informacijos konfidencialumas turi būti užtikrintas, naudojant šifravimą, virtualų privatų tinklą (angl. <i>virtual privat network</i>), skirtines linijas, SVDPT ar kitas priemones.
Lietuvos Respublikos valstybės registrų įstatymo 2 ir 20 straipsnio pakeitimo ir papildymo įstatymo projektas ³⁶	Registro tvarkymo įstaiga registrų duomenis turi teikti saugiu valstybiniu duomenų perdavimo tinklu, kurio nuostatus tvirtina Lietuvos Respublikos Vyriausybės įgaliota institucija, arba naudoti kitas duomenų saugos priemones, užtikrinančias tokių duomenų perdavimo saugumą, koki užtikrina saugus valstybinis duomenų perdavimo tinklas.

Šaltinis – Valstybės kontrolė

Todėl stebima situacija, kai Institucijos vienodais duomenimis tarpusavyje keičiasi naudojamos skirtingų operatorių teikiamomis paslaugomis (žr. 4 pav.).

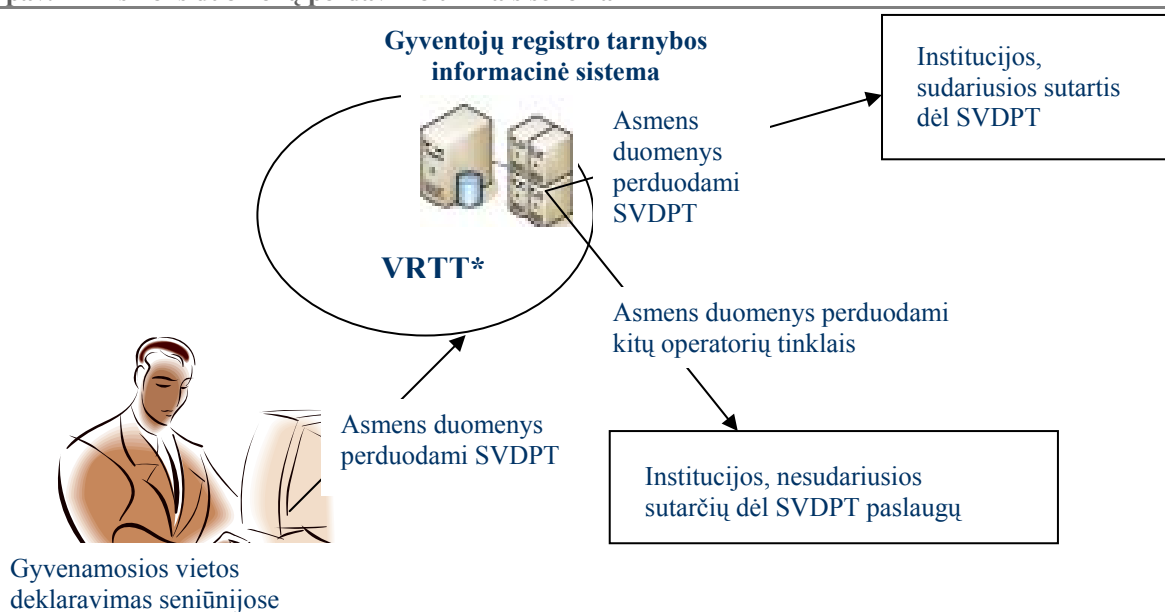
³³ Lietuvos Respublikos viešojo administravimo įstatymas, 1999-06-17 Nr. VIII - 1234, 18 str.

³⁴ Lietuvos Respublikos Vyriausybės 1997-09-04 nutarimas Nr. 952.

³⁵ Lietuvos Respublikos vidaus reikalų ministro 2007-07-11 įsakymas Nr. 1V-247.

³⁶ Lietuvos Respublikos valstybės registrų įstatymo 2 ir 20 straipsnio pakeitimo ir papildymo įstatymo projektas Nr. XP-2693.

4 pav. Asmens duomenų perdavimo tinklais schema

Šaltinis – Valstybės kontrolė

* - Vidaus reikalų telekomunikacinis tinklas.

Antstoliai ir notarai valstybės pavestoms funkcijoms atlikti naudoja asmens duomenis ir jais keičiasi, tačiau iki šiol su VĮ „Infostruktūra“ nėra sudarę sutarčių dėl SVDPT paslaugų teikimo.

Taigi yra rizika, kad asmens duomenys gali būti perduodami nesaugiai ir nepatikimai.

Dėl teisės normų, kuriomis būtų nustatomas privalomas SVDPT naudojimas, priėmimo ministerijų nuomonės yra skirtingos:

Vidaus reikalų ministerija

VRM, 2007 metais teikdama Teisingumo ministerijai derinti Valstybės registrų įstatymo 20 straipsnio pakeitimo ir papildymo įstatymo projektą, aiškinamajame rašte nurodė, kad „registro tvarkymo įstaiga, vykdydama pavestas funkcijas, **registrų duomenis turi teikti Saugiu valstybiniu duomenų perdavimo tinklu**“.

Teisingumo ministerija

Išnagrinėjusi teikiamą derinti Valstybės registrų įstatymo 20 straipsnio pakeitimo ir papildymo įstatymo projektą, pateikė nuomonę: „Siekiant užtikrinti tinkamą paslaugų saugumo lygį, **turi būti apibrėžtas paslaugos turinys (saugumo reikalavimai), o ne nustatyta pareiga** naudotis privilegijuoto valstybinio subjekto, teikiančio tokią paslaugą, paslaugomis.“

Susisiekimo ministerija

Analogišką nuomonę išreiškė ir bendrą ryšių valstybės strategiją ir politiką formuojanti Susisiekimo ministerija, pateikdama pastabas dėl šio valstybinio audito ataskaitos projekto: „Elektroninių ryšių tinklais perduodamos informacijos **saugumo lygis yra apibrėžiamas dokumentuotais standartais, o ne prievole pirkti paslaugų iš tam tikro teikėjo ar naudoti atskirą tinklą**“.

Mūsų nuomone, jei būtų atsižvelgiama į Teisingumo ir Susisiekimo ministerijų formuojamas nuomones bei laikomasi tos nuostatos, kad SVDPT operatorius turi konkuruoti su kitais elektroninių ryšių operatoriais ir Institucijoms elektroninei informacijai perduoti paliekama teisė pasirinkti paslaugų teikėją, Saugaus tinklo sukūrimas prarastų prasmę, o valstybės biudžeto lėšos, skirtos šio tinklo kūrimui ir plėtrai, būtų panaudotos neracionaliai, netaupiai ir nerezultatyviai.

Tokią auditorių nuomonę patvirtina Vyriausiojo administracinio teismo, kuris formuoja vienodą administracinių teismų praktiką taikant įstatymus, 2007 m. balandžio 5 d. nutarties³⁷ teiginiai. Šioje nutartyje konstatuota: „Saugus tinklas nėra skirtas komercinei veiklai, saugaus tinklo veikla priskirtina viešojo pobūdžio paslaugoms, kuriomis įgyvendinamos valstybės funkcijos. Šis tinklas atlieka specifines nustatytas funkcijas, o jo vartotojai – išskirtinai Lietuvos Respublikos institucijos, taip pat jis vienintelis prijungtas prie Europos Bendrijos keitimosi duomenimis tarp administracijų (IDA) programos tinklą, todėl negali būti pakeičiamas kitais duomenų perdavimo tinklais“.

Nutartimi teismas pripažįsta, jog „Konkurencijos taryba pagrįstai nurodė, kad saugus tinklas nėra skirtas komercinio–ūkinio pobūdžio veiklai vykdyti, teikiant viešąsias monopolinio pobūdžio paslaugas (SVDPT paslaugas), kuriomis realizuojamos valstybės funkcijos, nėra ir negali būti konkuruojančių subjektų, o to pasekmė yra konkurencijos sąlygų skirtumų nebuvimas“.

Siekiant užtikrinti saugų ir efektyvų Institucijų keitimąsi elektronine informacija tarpusavyje ir tarp jų struktūrinių padalinių bei su Europos Sąjungos institucijomis, Europos Sąjungos valstybių narių administracijomis, turėtų būti sprendžiamas klausimas dėl teisės aktų, reglamentuojančių elektroninės informacijos keitimąsi naudojant SVDPT, patikslinimo.

5. SVDPT nuostatuose nenustatytas objektas, o teisės aktuose Saugaus tinklo teikiamos paslaugos nėra aiškiai apibrėžtos ir (ar) konkrečiai suklasifikuotos pagal veiklos sritis ar veikiančias informacines sistemas (registrus).

SVDPT nuostatuose nėra nustatytas ir apibūdintas Saugaus tinklo objektas, t.y. nenurodomi duomenys ir Institucijos, kurios nuolat turėtų naudotis šio tinklo teikiamomis paslaugomis. Toks veiklos reglamentavimas neužtikrina tinkamo ir nuolatinio šio tinklo funkcionavimo.

Nustatyta, kad tinklo naudotojams nepateikiama išsami ir aiški informacija apie SVDPT operatoriaus teikiamas paslaugas. Tinklu teikiamų monopolinių paslaugų sąrašas yra pateiktas tik monopolinių paslaugų kainoraščiuose³⁸.

³⁷ Lietuvos vyriausiojo administracinio teismo 2007 m. balandžio 5 d. nutartis administracinėje byloje Nr. A¹¹ – 381/2007, procesinio sprendimo kategorija 7.1 (S).

³⁸ Patvirtintuose Lietuvos Respublikos vidaus reikalų ministro įsakymais 2004-11-10 Nr. 1V-359, 2005-11-28 Nr. 1V-392.

Valstybės institucijų ir įstaigų informacinės sistemos klasifikuojamos pagal jose tvarkomą elektroninę informaciją³⁹, o išlaptinta informacija pagal Valstybės ir tarnybos paslapčių įstatymą⁴⁰ skirstoma į atitinkamus lygius, tačiau teisės aktuose, reglamentuojančiuose SVDPT veiklą, šiuo metu nėra nustatyta, kokia informacija (duomenys) atitinka monopolinių paslaugų kainoraštyje⁴¹ nurodytas Saugaus tinklo sritis.

Saugiu tinklu teikiamų paslaugų teisinį reglamentavimą tarp Lietuvos Institucijų palyginę su IDA programos tinklų paslaugų teisiniu reglamentavimu⁴² nustatėme, kad IDA programos tinklų paslaugos yra aiškiai ir konkrečiai suklasifikuotos pagal veiklos sritis ir veikiančias informacines sistemas.

Pavyzdys

IDA programos tinklų paslauga transporto srityje yra CARE – centralizuota Europos kelių avarijų duomenų bazė, kurioje fiksuojami eismo įvykiai, žmonių mirtys ir traumos.

Kad Institucijoms nekiltų pagrįstų abejonių dėl vienos ar kitos paslaugos pasirinkimo galimybės, mūsų nuomone, tikslinga visas Saugaus tinklo teikiamas paslaugas skirstyti pagal veikiančias informacines sistemas (registus) ar Institucijų atliekamas funkcijas.

6. Kiti SVDPT funkcijų įgyvendinimo reglamentavimo trūkumai.

Pagal SVDPT nuostatuose pateiktą Saugaus tinklo sąvoką, šis tinklas skirtas tik asmenims, vykdančioms priskirtas valstybės funkcijas, taigi tinklo veikla nevisiškai orientuota į Vyriausybės programiniuose dokumentuose nustatytus tikslus ir siekiamus rezultatus. Esant tokiam teisiniam reguliavimui sudėtinga vykdyti apskričių viršininkų administracijų, savivaldybių, seniūnijų informacinių sistemų integravimą į Saugų tinklą ir užtikrinti perduodamų asmens duomenų saugumą.

Saugaus tinklo veikla yra artimai susijusi su Susisiekimo ministerijos reguliavimo sritimi, tačiau su šia bendrą elektroninių ryšių valstybės strategiją ir politiką įgyvendinančia ministerija SVDPT nuostatai nebuvo derinami. VRM nuomone, „pagal galiojančių teisės aktų nuostatas informacinių sistemų ir tinklų nuostatų derinimas su Susisiekimo ministerija nėra numatytas“.

Saugaus tinklo funkcijas įgyvendina tinklo operatorius VĮ „Infostruktūra“. Pagal dabar galiojančius šio tinklo nuostatus⁴³ VĮ „Infostruktūra“ sudaromos sąlygos jai suteiktą išimtinę teisę – teikti SVDPT paslaugas – perduoti kitam ūkio subjektui.

³⁹ Lietuvos Respublikos vidaus reikalų ministro 2007-07-11 įsakymas Nr. 1V-392.

⁴⁰ Lietuvos Respublikos valstybės ir tarnybos paslapčių įstatymas, 1999-11-25, Nr. VIII-1443.

⁴¹ Patvirtintame Lietuvos Respublikos vidaus reikalų ministro 2005-11-28 įsakymu Nr. 1V-392.

⁴² Lietuvos Respublikos vidaus reikalų ministro 2004-02-24 įsakymas Nr. 1V-50.

⁴³ Lietuvos Respublikos vidaus reikalų ministro 2004-05-14 įsakymas Nr. 1V-167.

Pavyzdys

Pagal SVDPT nuostatus operatorius stebi, **valdo** ir prižiūri duomenų saugos įrangą ir priemones; įrengia ir valdo ryšio linijas ir aparatūrą, kurios reikia prijungimui prie Saugaus valstybinio duomenų perdavimo tinklo ir perduodamų duomenų saugumui užtikrinti (14 p.), tačiau nuostatais operatoriui suteikiama teisė (16 p.) pasitelkti trečiuosius asmenis **visiems** savo sutartiniams įsipareigojimams vykdyti.

Taigi, organizuojant tokiu būdu Saugaus tinklo paslaugų teikimą, ateityje yra rizika, kad šių monopolinių paslaugų teikimas gali tapti įprastu komerciniu produktu.

Išsamesnė informacija apie deleguotos valstybės funkcijos perdavimą tretiesiems asmenims pateikta ataskaitos 3 dalyje „SVDPT naudotojų paieška“.

Taip pat atkreipėme dėmesį, kad nuostatuose nėra aprašyti tinklų sąsajų parametrai, nustatyti tinklo apkrovų rezervai, numatytos SVDPT reorganizavimo ir likvidavimo sąlygos ir kt.

Įvertinus SVDPT nuostatus, nustatyta, kad juose nepateikta išsami Saugų tinklą apibūdinanti informacija, todėl nėra pakankamai pagrįstas šio tinklo reikalingumas.

Nebuvo sukurtos tinkamos organizacinės ir teisinės prielaidos Saugaus tinklo kūrimui, funkcionavimui ir plėtrai, todėl nesudarytos sąlygos SVDPT funkcionuoti rezultatyviai ir sumažinti Institucijų išlaidas duomenų saugos priemonėms, programinei įrangai, duomenų perdavimo ir telefono ryšio paslaugoms įsigyti.

3. SVDPT naudotojų paieška

Dėl teisinio reglamentavimo trūkumų Saugaus tinklo operatorius – VĮ „Infostruktūra“ – dalį žmogiškųjų išteklių priverstas skirti SVDPT naudotojų paieškai.

Valstybės perduota funkcija, teikiant monopolinio pobūdžio paslaugas, VĮ „Infostruktūra“ direktoriaus aiškinimu, *„atliekama klasikiniiais rinkodaros ir pardavimų planavimo ir organizaciniais būdais – aiškinant institucijoms, kad perkant SVDPT paslaugas institucija įgyja geresnės kokybės, saugesnes, patikimesnes ir kokybiškesnes paslaugas“*.

SVDPT naudotojų paieškai VĮ „Infostruktūra“ skiria nemažai savo žmogiškųjų išteklių. Yra įsteigtas Marketingo departamentas, kuriame dirba 14 darbuotojų (33 proc. viso įmonės darbuotojų skaičiaus). Jo darbuotojai analizuoja rinką, formuoja paslaugų pardavimo sistemą, valdo įmonės paslaugų portfelį, atlieka rinkodarą ir paslaugų pardavimus ir t.t.⁴⁴

SVDPT naudotojų paieška vykdoma:

1. Pakeičiant sudarytas VIKT sutartis naujomis Saugaus tinklo paslaugų teikimo sutartimis. 2007 metais buvo pasirašytos 45 sutartys, t.y. 22,3 proc. visų SVDPT paslaugų teikimo sutarčių.

2. Institucijų iniciatyva: teikiant raštus, parengiant įsakymus dėl atitinkamų duomenų ar informacijos perdavimo SVDPT.

Pavyzdys

Lietuvos Respublikos finansų ministerijos 2007-12-18 raštas Nr. (11.3)-6k-0714380 įstaigoms pagal sąrašą. Šiuo raštu informuojama, kad nuo 2008 m. kovo 1 d. Finansų ministerija planuoja atsisakyti Valstybės biudžeto, apskaitos ir mokėjimų sistemai (toliau – VBAM sistema) naudojamų „Omnitel“ duomenų perdavimo paslaugų. Taip pat nurodoma, kad „įvertinus tai, kad pagal tvarkomos elektroninės informacijos svarbą VBAM sistemai yra suteikta aukščiausia kategorija (vidaus reikalų ministro 2007 m. liepos 11 d. įsakymas Nr. 1V-247), duomenų perdavimui turėtų būti naudojamas Saugus valstybinis duomenų perdavimo tinklas. Šio tinklo paslaugų teikėjas (operatorius) yra valstybės įmonė „Infostruktūra“.

3. Sudarant jungtinės veiklos sutartis. Pavyzdžiui, šiuo būdu, naudojant AB Lietuvos radijo ir televizijos centro ryšių kanalus, SVDPT paslaugos teikiamos savivaldybėms.

AB Lietuvos radijo ir televizijos centras laimėjo 2006 m. VRM skelbtą konkursą „Kompiuterinės, programinės įrangos įsigijimas ir saugaus duomenų perdavimo tinklo įrengimas savivaldybių seniūnijose, užtikrinant gyvenamosios vietos deklaravimo funkcijos vykdymą“.

Konkurso laimėtojas AB Lietuvos radijo ir televizijos centras dėl saugaus duomenų perdavimo kanalų įrengimo pagal 2006-05-31 sutartį pasitelkė VĮ „Infostruktūra“ kaip subrangovą. Mūsų nuomone, VRM turėjo pirkti VĮ „Infostruktūra“ teikiamas monopolinio pobūdžio Saugaus tinklo paslaugas, o AB Lietuvos radijo ir televizijos centras galėjo būti pasitelktas kaip subrangovas.

Po to, 2007 m. kovo 31 d., VĮ „Infostruktūra“ be konkurso ir nesilaikydama įstatų 36.7 p. reikalavimų, t.y. negavusi įmonės valdybos sutikimo, SVDPT paslaugoms – **duomenų perdavimo ryšio paslaugų įdiegimo, teikimo, pagalbos tarnybos ir priežiūros darbams** teikti pasitelkė AB Lietuvos radijo ir televizijos centrą, sudarydama su juo jungtinės veiklos (partnerystės) sutartį. Pagal šią sutartį VĮ „Infostruktūra“ su savivaldybių administracijomis sudarė 60 SVDPT paslaugų teikimo sutarčių (38,7 proc. visų Institucijų, su kuriomis valstybės įmonė sudarė sutartis dėl Saugaus tinklo paslaugų teikimo). Paslaugų teikimo sutartyse su savivaldybių administracijomis yra sutartas ir mėnesinis mokestis už prieigos priežiūrą SVDPT. Šis mėnesinis mokestis (167 Lt) yra pagrįstas VĮ „Infostruktūra“ veiklos sąnaudomis ir nustatytas SVDPT monopolinių paslaugų kainoraštyje⁴⁵, tačiau visa šio mokesčio suma atitenka AB Lietuvos radijo ir televizijos centrui.

VRM pasirinko netinkamą būdą įgyvendinti Vyriausybės programiniuose dokumentuose⁴⁶ numatytą priemonę dėl savivaldybių ir seniūnijų informacinių sistemų integravimo į SVDPT ir perduodamų asmens duomenų saugumo užtikrinimo. Dėl VRM vykdyto viešojo pirkimo trūkumų VĮ „Infostruktūra“ darbus SVDPT paslaugoms teikti

⁴⁴ VĮ „Infostruktūra“ Marketingo departamento nuostatai, patvirtinti VĮ „Infostruktūra“ direktoriaus 2008-02-14 įsakymu Nr. K-13.

⁴⁵ Lietuvos Respublikos vidaus reikalų ministro 2004-11-10 įsakymas Nr. 1V-392.

organizavo taip, kad jiems priskirta monopolinio pobūdžio valstybės funkcija perleidžiama tretiesiems asmenims ir šie už atliekamus darbus gauna atlygį, pagrįstą VĮ „Infostruktūra“ sąnaudomis.

4. VĮ „Infostruktūra“ dalyvauja Institucijų skelbiamuose viešuosiuose pirkimo konkursuose (taip pat ir dėl interneto paslaugų pirkimo).

Audito metu taip pat siekėme nustatyti priežastis, kodėl Institucijos elektroninei informacijai perduoti nesinaudoja Saugaus tinklo teikiamomis paslaugomis.

Pagrindinės priežastys:

1. Kaina. Kai kurie VIKT sutarčių klientai mano, kad Saugaus tinklo teikiamų paslaugų kainos yra per didelės, todėl atsisako sudaryti SVDPT sutartis bei nesutinka mokėti už šias paslaugas pagal patvirtintus monopolinių paslaugų kainoraščius. Šie vartotojai SVDPT paslaugų kainas lygina su rinkoje plačiai paplitusiomis interneto kainomis (apie tai išsamiau – 9. SVDPT teikiamų paslaugų kaina).

2. Subjektyvumas. Institucijų subjektyvus nusistatymas pirkti paslaugas iš konkretaus ir žinomo interneto teikėjo.

3. Netinkamas SVDPT paslaugų (valstybės deleguotos funkcijos) pirkimo proceso organizavimas. Kai kurie VIKT sutarčių klientai, vengdami rūpesčių dėl naujo SVDPT paslaugų pirkimo proceso organizavimo, tęsia senas VIKT sutartis.

Nors SVDPT monopolinės paslaugos, vadovaujantis Lietuvos Respublikos viešųjų pirkimų įstatymu⁴⁷, turi būti perkamos neskelbiamų supaprastintų derybų būdu arba Pirkimų, susijusių su įstatymo nustatyta valstybės ar tarnybos paslaptimi, tvarkos aprašu⁴⁸, tačiau Institucijos viešųjų pirkimų konkursų dėl SVDPT paslaugų pirkimo, VĮ „Infostruktūra“ atstovų aiškinimu, iki 2008 metų dažniausiai neorganizavo.

Auditorių nuomone, atsižvelgiant į tai, kad teikiant Saugaus tinklo monopolines paslaugas atliekamos specifinės valstybės funkcijos, tikslinga spręsti klausimą dėl Lietuvos Respublikos viešųjų pirkimų įstatymo nuostatų patikslinimo ar keitimo.

4. SVDPT teisinės bazės kvestionavimas – nepakankamumas. VĮ „Infostruktūra“ atstovai informavo: *„Labai dažna Institucijų samprata, netgi jų teisininkų aiškinimai (pavyzdžiui, Valstybinės mokesčių inspekcijos prie Finansų ministerijos), kodėl jie neperka ir nesinaudoja Saugaus tinklo paslaugomis, yra tai, kad, jų manymu, VRM ministro įsakymu patvirtinti „SVDPT nuostatai ir SVDPT paslaugų teikimo taisyklės“, taip pat VRM ministro įsakymu patvirtinti SVDPT*

⁴⁶ Lietuvos Respublikos Vyriausybės nutarimai: 2005-03-24 Nr. 315, 2005-11-22 Nr. 1270.

⁴⁷ Lietuvos Respublikos viešųjų pirkimų įstatymas, 2005-12-22, Nr. X-471, 56 str. 1 d. 3 p. ir (IV skyrius Supaprastinti pirkimai - Lietuvos Respublikos 2008 m. liepos 3 d. įstatymo Nr. X-1673 redakcija) 92 str. 3d. 6p.

⁴⁸ Patvirtinto Lietuvos Respublikos Vyriausybės 2005-10-19 nutarimu Nr. 1105.

monopolinių paslaugų kainoraščiai negalioja kitoms ministerijoms. Ir labai dažnai nuskambantis valstybės Institucijų teiginys – „Jei būtų Vyriausybės nutarimas, įpareigojantis Institucijas paslaugas pirkti iš SVDPT operatoriaus, tai tada jos tikrai jas pirktų, o dabar...“.

5. Nėra bendros visoms institucijoms tinklų ir informacijos saugos politikos, todėl sudaromos sąlygos Institucijoms kurti, modernizuoti, eksploatuoti žinybinius tinklus ar naudotis privačių operatorių paslaugomis. Taigi, nesiekama aukštesnio ir visoms Institucijoms vienodo perduodamos informacijos saugos valdymo lygio.

VRM atstovai informavo, kad esamas teisinis reglamentavimas nesudaro galimybės sukurti bendrą visoms Institucijoms informacijos saugos politiką ir užtikrinti aukštesnį informacijos saugos valdymo lygį.

6. Valstybės biudžeto lėšomis finansuojami specialios paskirties tinklai, skirti įslaptintai informacijai perduoti, analogiškas paslaugas Institucijoms teikia nemokamai (pvz., Vyriausybinių ryšių centras prie VSD).

Neįvertinus SVDPT specifinių tikslų, neįgyvendinus tinkamų teisinių, organizacinių priemonių nesudaromos sąlygos tinkamam Saugaus tinklo funkcionavimui, o valstybės deleguota funkcija vykdoma komercinėje veikloje paplitusiais būdais. VĮ „Infostruktūra“ priversta dirbti rinkos sąlygomis ir konkuruoti su kitais elektroninių ryšių operatoriais.

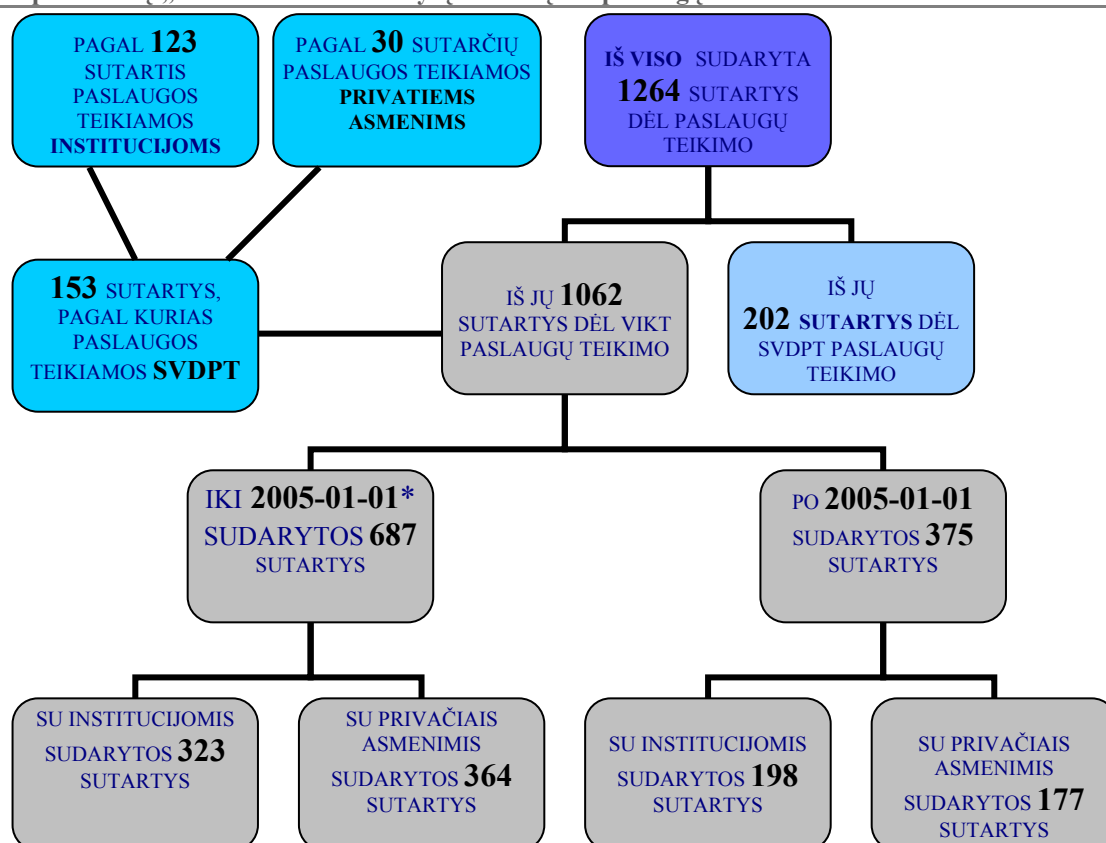
4. Paslaugų teikimo sutartys

Kadangi SVDPT sukurtas **VIKT pagrindu**, todėl, mūsų nuomone, jau tvirtinant Saugaus tinklo nuostatus, paraleliai turėjo būti nustatytos VIKT pertvarkymo ar pabaigos sąlygos:

- sudarytas grafikas, kuriame būtų numatyta tam tikrą laikotarpį drauge eksploatuoti abu tinklus;
- parengtas planas, kuriame būtų numatytas VIKT teisių ir pareigų perkėlimas (perėjimas) naujam tinklui ir/ar pabaiga.

Audito metu nustatyta, kad ir 2008 metais (2008 m. kovo 20 d. duomenimis) VIKT paslaugų teikimo sutarčių yra sudaryta net apie 80 proc. daugiau nei SVDPT paslaugų teikimo sutarčių. VĮ „Infostruktūra“ yra sudariusi 1264 sutartis dėl paslaugų teikimo. Iš jų 1062 – dėl VIKT paslaugų ir 202 – dėl SVDPT paslaugų teikimo (žr. 5 pav.):

5 pav. VĮ „Infostruktūra“ sudarytų sutarčių dėl paslaugų teikimo schema 2008-03-20 duomenimis

* Atsižvelgiant į tai, kad SVDPT nuostatai patvirtinti 2004 metais, atskaitos tašku pasirinktas terminas 2005-01-01. Toks terminas Vyriausybės buvo nustatytas Informacijos technologijų saugos valstybinėje strategijoje ir jos įgyvendinimo plane.

Šaltinis – VĮ „Infostruktūra“

Nustatyta, kad nemažam paslaugų gavėjų skaičiui (153 sutartys iš 1062) pagal sudarytas VIKT sutartis paslaugos teikiamos Saugiu tinklu. Naudojantis SVDPT sukurta infrastruktūra paslaugos teikiamos asmenims (pagal 30 sutarčių, 19,6 proc.), kurie pagal SVDPT paslaugų teikimo taisyklį⁴⁹ 2 punktą neturi teisės naudotis Saugaus tinklo teikiamomis paslaugomis, t.y. privatiems juridiniams ir fiziniams asmenims.

Iš privačių asmenų už paslaugas, teikiamas Saugiu tinklu pagal VIKT sutartis, VĮ „Infostruktūra“ 2006 metais gavo 268,3 tūkst. Lt, 2007 metais – 596,8 tūkst. Lt pajamų, iš viso 865,1 tūkst. Lt.

Kaip minėta ataskaitos 1 dalyje, SVDPT kamieninės dalies sukūrimui skirta Europos Sąjungos parama. Pagal 2005-01-24 Paramos teikimo projektui „Saugaus valstybinio duomenų perdavimo tinklo (SVDPT) kamieninės dalies sukūrimas“ įgyvendinti sutarties⁵⁰ 4 punktą, Europos struktūrinių fondų paramos sumą mažina tiesiogiai iš remiamos veiklos gautos grynosios pajamos.

⁴⁹ Patvirtintų Lietuvos Respublikos vidaus reikalų ministro 2004-05-14 įsakymu Nr. 1V-167.

⁵⁰ Paramos teikimo projektui „Saugaus valstybinio duomenų perdavimo tinklo (SVDPT) kamieninės dalies sukūrimas“, registracijos Nr. BPD2004-ERPF-3.3.0-03-04-004 įgyvendinti sutartis sudaryta tarp CPVA, IVPK, VĮ „Infostruktūra“.

Projekto vykdytojas (VĮ „Infostruktūra“) pagal minėtos sutarties nuostatas⁵¹ skirtą paramą privalo naudoti Projekto tikslams pasiekti, Projektą įgyvendinti vadovaudamasis rūpestingumo, efektyvumo, skaidrumo principais. Todėl suteiktos paramos lėšomis sukurta tinklo infrastruktūra negali būti naudojama teikiant komercines paslaugas. SVDPT veiklos, kurios funkcionavimui pagerinti skirtos Europos Sąjungos lėšos, neatskyrus nuo komercinės sudėtinga vykdyti Projekto įgyvendinimo, Projekto metu pasiekto rezultato panaudojimo kontrolę bei gali būti apsunkintas teikiamų monopolinių paslaugų teisingos kainos nustatymas.

VĮ „Infostruktūra“ atstovų aiškinimu: „pagal VIKT paslaugų teikimo sutartis Institucijoms teikiamos SVDPT paslaugos, jų naujai neįforminus“. Taigi, paslaugos Saugiu tinklu teikiamos nesilaikant SVDPT paslaugų teikimo taisyklių 10 punkte⁵² ir SVDPT elektroninės informacijos saugos reikalavimų⁵³ 29 punkte įtvirtintų nuostatų, kad Saugaus tinklo paslaugos teikiamos sudarius SVDPT paslaugų teikimo sutartis.

Kaip matyti iš 5 pav. pateiktų duomenų, **ne visos** Institucijos – galimi potencialūs Saugaus tinklo naudotojai (323 sutartys), kurie pirko VIKT teikiamas paslaugas, šiuo metu yra sudariusios SVDPT paslaugų teikimo sutartis. Nustatyta, kad sutarčių dėl paslaugų teikimo nekeičia net kai kurios ministerijos.

Pavyzdys

Valstybės institucijų kompiuterių tinklo VIKT paslaugų teikimo sutarties Nr. VNT526, 1997-10-30 sudarytos tarp VĮ „Infostruktūra“ ir Lietuvos Respublikos ūkio ministerijos, priede Nr. 1 (2004-05-17 pakeitimas Nr. 10) nustatytas atlygis už prijungimą prie Elektroninio keitimosi duomenimis tarp Europos Sąjungos ir valstybių narių administracijų programos IDA paslaugų tinklo bei už prijungimą optinio ryšio kabeliu prie saugaus valstybinio duomenų perdavimo tinklo 4096 kb/S greitaveika.

Nesudarius konkretaus perėjimo nuo VIKT prie Saugaus tinklo plano, Institucijoms nenustačius įpareigojimo naudotis SVDPT teikiamomis monopolinėmis paslaugomis ir jų pirkimą organizuojant pagal Viešųjų pirkimų įstatymo nuostatas, dalis VIKT tinklo teisių ir pareigų naujai kuriamam Saugiam tinklui perėjo tinkamai to neįforminus: nepakeistas sutarčių dalykas bei nuostatos, liečiančios paslaugų kainas, šalių teises, pareigas, atsakomybę, paslaugų teikimo sąlygas ir kokybę, saugumui keliamus

⁵¹ Paramos teikimo projektui „Saugaus valstybinio duomenų perdavimo tinklo (SVDPT) kamieninės dalies sukūrimas“, registracijos Nr. BPD2004-ERPF-3.3.0-03-04-004 įgyvendinti sutarties sudarytos tarp CPVA, IVPK, VĮ „Infostruktūra“. 1.3 ir 34.1 p.

⁵² Pagal Lietuvos Respublikos vidaus reikalų ministro 2004-05-14 įsakymu Nr. 1V-167 patvirtintas SVDPT paslaugų teikimo taisykles Saugaus valstybinio duomenų perdavimo tinklo operatorius su prijungiama Lietuvos Respublikos institucija sudaro Saugaus duomenų perdavimo tinklo paslaugų teikimo sutartį, kurioje nustatomos prijungimo, paslaugų teikimo kainos ir atsiskaitymo už paslaugas sąlygos, šalių teisės ir pareigos teikiant Saugaus valstybinio duomenų perdavimo tinklo bei Europos Bendrijos elektroninio keitimosi duomenimis tarp administracijų programos tinklų paslaugas ir užtikrinant tų paslaugų saugumo ir ryšio teikimo sąlygas.

⁵³ Lietuvos Respublikos vidaus reikalų ministro 2007-06-05 įsakymas Nr. 1V-210.

reikalavimus ir t.t. Taigi, kai kurioms Institucijoms buvo sudarytos nevienodos (diskriminacinės) sąlygos toms pačioms (analogiškomis) paslaugoms gauti.

Kaip minėta, vienas iš požymių, skiriantis SVDPT nuo VIKT, yra tas, kad Saugus tinklas yra uždaras ir atskirtas nuo viešojo interneto.

Nustatyta, kad kai kurioms Institucijoms, nesilaikant Saugaus tinklo reikalavimų, pagal SVDPT paslaugų teikimo sutartis teikiamos interneto paslaugos. Šios paslaugos teikiamos neatlygintinai:

1. Sutartyse konkrečiai nurodant, kad teikiamos interneto paslaugos.

Pavyzdys

2007-03-30 SVDPT paslaugų teikimo sutartyje Nr. VNT9413/S/27-26 nustatyta, kad Paslaugų teikėjas (VĮ „Infostruktūra“) teikia SVDPT, duomenų keitimosi su Lietuvos Respublikos institucijomis ir Europos Sąjungos valstybių narių administracijomis bei **internetu paslaugas**.

2. Sutartyse neaptariant interneto paslaugų teikimo.

Pavyzdys

2007-02-27 sutarties Nr. VNT0524-S objektas – SVDPT paslaugos, tarp kurių interneto paslaugos neminimos. Tačiau audito metu institucija informavo, kad VĮ „Infostruktūra“ pagal minėtą sutartį teikia ir interneto paslaugas.

VĮ „Infostruktūra“ atstovų aiškinimas: „Bendra SVDPT nuostata yra ta, kad valstybės institucijų darbo vietose internetas nėra reikalingas. Tose valstybės institucijų darbo vietose, kur saugumo reikalavimai leidžia ir institucijos darbuotojams darbo reikalams yra reikalingas internetas, SVDPT sutarčių rėmuose „išvalytas“ internetas per atskirą VPN (virtualų privatų tinklą) yra teikiamas nemokamai“. Atkreipėme dėmesį, kad tokia „išvalyto interneto“ paslauga ir mokestis už ją nenumatyta Saugaus tinklo nuostatuose ir kituose teisės aktuose. Be to, apie šios paslaugos teikimą neinformuotas įmonės steigėjas.

Nustatyta, kad interneto paslaugas Saugiu tinklu VĮ „Infostruktūra“ pagal VIKT paslaugų sutartis teikia ir privatiems asmenimis.

Pavyzdys

Pagal 2007-12-27 sutartį Nr. VNT 6252 uždaramai akcinei bendrovei numatyta teikti „IS skirtosios linijos“ paslaugas **1Gb/s** sparta.

„**IS skirtoji linija**“ – tai įmonėms ir organizacijoms skirtas simetrinis interneto ryšys, veikiantis 24 val. per parą, 7 dienas per savaitę Jūsų pasirinktu greičiu, atitinkančiu geriausia kaina ir kokybės santykį (paslaugos aprašymas pateikiamas VĮ „Infostruktūra“ interneto svetainėje).

Siekiant išvengti grėsmių tinklo saugai ir tinklo apkrovimo dideliais duomenų srautais, auditorių nuomone, Institucijos turėtų naudotis VĮ „Infostruktūra“ Saugaus tinklo valdymo ir

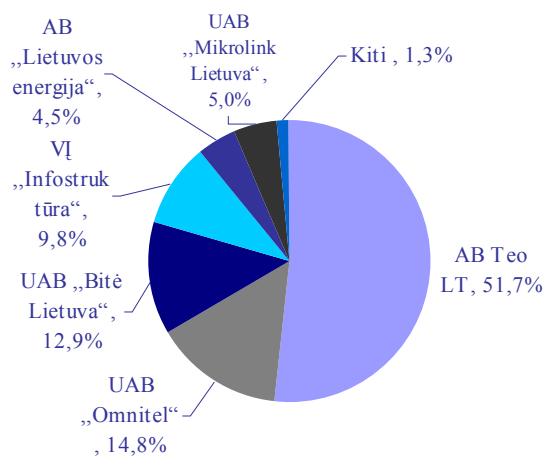
saugos centro kaupiama informacija apie Institucijų neracionalų informacinių išteklių panaudojimą, t.y. jų naudojimą ne tarnybinėms reikmėms.

Operatorius, nesilaikydamas Valstybės ir savivaldybių turto valdymo, naudojimo ir disponavimo juo įstatyme 8¹ straipsnyje nustatyto viešosios teisės principo, Saugų tinklą ne visada naudoja pagal paskirtį, šiuo tinklu teikia teisės aktais, reglamentuojančiais SVDPT veiklą, nenustatytas paslaugas ir tiems asmenims, kurie neturi teisės šių paslaugų gauti, taip pat nesilaikydamas teisės aktuose nustatytos tvarkos daugumą paslaugų teikia tinkamai neįforminęs paslaugų teikimo sutartimis. Tokiu būdu nenustatomos teisės ir pareigos, atsakomybė privalomam perduodamos informacijos saugumui pasiekti, nesudaromos tinkamos prielaidos teisėtiems paslaugų gavėjų lūkesčiams užtikrinti ir dėl ko padidėja grėsmių saugos incidentams kilti rizika.

Nustatyta, kad VĮ „Infostruktūra“ Lietuvos Respublikos ryšių reguliavimo tarnybai (toliau – Ryšių reguliavimo tarnyba), Elektroninių ryšių įstatymo laikymosi priežiūros institucijai, teikdama duomenis apie gautas pajamas iš mažmeninių duomenų perdavimo paslaugų, įtraukia ir dalį pajamų, gautų iš SVDPT veiklos. Pagal gautą informaciją Ryšių reguliavimo tarnyba visuomenei pateikia apibendrintas žinias apie elektroninių ryšių veiklą. Pavyzdžiui, analizuodami Ryšių reguliavimo tarnybos apibendrintą informaciją apie 2007 m. IV ketvirtį gautas pajamas iš mažmeninių duomenų perdavimo paslaugų, pastebėjome, kad VĮ „Infostruktūra“ tarp kitų 14 operatorių, teikiančių analogiškas duomenų perdavimo paslaugas (išskyrus interneto prieigos teikimą), užima 4-ąją vietą. Kokia pajamų dalis, gauta teikiant paslaugas SVDPT pagal VIKT sutartis, nurodyta „Vykdytos elektroninių ryšių veiklos ataskaitose“, teikiamose Ryšių reguliavimo tarnybai, įvertinti negalėjome, nes VĮ „Infostruktūra“ informavo, kad tokiu būdu pajamos atskirai neapskaitomos.

Nors VĮ „Infostruktūra“ ataskaitas pildo pagal teisės aktų reikalavimus, tačiau įvertinus tai, kad Saugus tinklas nėra skirtas komercinei veiklai ir siekiant užtikrinti, kad visuomenei būtų pateikta tik ta informacija, kuri reikalinga atviros ir konkurencingos rinkos plėtrai, auditorių

6 pav. Rinkos dalys pagal pajamas iš duomenų perdavimo paslaugų teikimo 2007 IV ketvirtį procentais (bendros pajamos 14,8 mln. Lt)

Šaltinis – Ryšių reguliavimo tarnyba

nuomone, pajamos iš specialiųjų tinklų veiklos į šią ataskaitą neturėtų būti įtraukiamos. Tikslinga spręsti klausimą dėl teisės aktų, reglamentuojančių minimos ataskaitos pildymą, pakeitimo.

Saugiu tinklu teikiamos komercinės paslaugos. VĮ „Infostruktūra“, naudodamasi Saugaus tinklo, skirto specifiniams tikslams pasiekti ir valstybės deleguotai funkcijai vykdyti, infrastruktūra (tinklo techninėmis priemonėmis, ryšio linijomis, finansiniais, žmogiškaisiais ištekliais), elektroninių ryšių paslaugas teikia privatiems asmenims, taip ji dalyvauja rinkoje su kitais privačiais operatoriais, kurie verčiasi viešųjų elektroninių ryšių veikla.

5. SVDPT naudojimas keičiantis informacija su Europos Sąjungos institucijomis ir Europos Sąjungos valstybių narių administracijomis

Lietuva pagal 2003 m. lapkričio 20 d. Europos Bendrijos ir Lietuvos Respublikos susitarimo memorandumą⁵⁴ dalyvauja Europos Bendrijos IDA programoje⁵⁵. Europos Bendrijos IDA programos bendras tikslas – įkurti funkcionalius, suderintus tarp valstybių narių administracijų atitinkamų Europos Bendrijos institucijų ir organizacijų tinklus. Tokiais tinklais turi būti veiksmingai, efektyviai ir saugiai keičiamasi informacija.

2003 m. Vyriausybė⁵⁶ įgaliojo VRM koordinuoti Lietuvos Respublikos dalyvavimą Europos Bendrijos IDA programoje ir nustatė, kad susijungti su minėtos programos paslaugų tinklais naudojamas SVDPT, administruojamas VĮ „Infostruktūra“.

VRM⁵⁷ 2004 m. patvirtino Elektroninio keitimosi duomenimis su Europos Sąjungos ir valstybių narių administracijomis taisyklės. Informacinių technologijų sritis sparčiai vystosi, kuriamos naujos sistemos, tačiau taisyklės iki šiol nebuvo keičiamos ar papildomos. Nustatyta, kad šiose taisyklėse numatytos ne visos paslaugos (pvz., nėra šių: PUBDB – Administracijų leidinių sistemos, CESIS – Bendrosios ekstremalių situacijų informacijos ir sužinojimo sistemos), o pateiktos nuorodos į internetinius adresus apie IDA programą ir jos projektus, TESTA paslaugas yra neaktualios ir netikslios.

VRM nesiėmė priemonių ir iki šiol nepatiksino nė vieno SVDPT veiklą reglamentuojančio teisės akto informacija dėl IDA programos pasikeitimų.

⁵⁴ Europos Bendrijos ir Lietuvos Respublikos susitarimo memorandumas dėl Lietuvos dalyvavimo bendrijos elektroninio keitimosi duomenimis tarp administracijų programoje (IDA), 2003-01-01.

⁵⁵ Patvirtinta 2002 m. birželio 18 d. Europos Sąjungos ir Lietuvos Asociacijos Tarybos sprendimu Nr. 1/2002.

⁵⁶ Lietuvos Respublikos Vyriausybės 2003-12-31 nutarimas Nr. 1705.

⁵⁷ Lietuvos Respublikos vidaus reikalų ministro 2004-02-24 įsakymas Nr. 1V-50.

Europos Sąjungoje nuo 2005 m. sausio 1 d.⁵⁸ IDA programos pagrindu 2005–2009 m. laikotarpiui tęsiama nauja Suderinto paneuropinių e. valdžios paslaugų teikimo Europos viešojo valdymo institucijoms, Bendrijos institucijoms ir kitiems subjektams, taip pat Europos verslo subjektams ir piliečiams programa – **IDABC**.

Taigi, esamiems ir potencialiems naudotojams pateikiama neišsami ir kartais klaidinanti informacija apie IDA (IDABC) programą ir jos galimybes.

Nustatyta, kad neišnaudojami visi SVDPT pajėgumai keičiantis informacija su ES institucijomis ir ES valstybių narių administracijomis: Lietuvos institucijos, jungdamosi per Saugų tinklą, naudojami tik aštuoniomis IDA programos tinklų paslaugomis. Tai sudaro 25 proc. viso IDA programos tinklų paslaugų skaičiaus, pateikto Elektroninio keitimosi duomenimis su Europos Sąjungos ir valstybių narių administracijomis taisyklėse.

VĮ „Infostruktūra“ aiškinimu, Institucijos atsisako jungtis prie IDA programos paslaugų tinklų. Joms trūksta iniciatyvos, nesidomi šios programos paslaugų tinklų galimybėmis. Institucijos neplanuoja lėšų poreikio SVDPT paslaugoms Lietuvoje ir teikėjams už Lietuvos ribų apmokėti.

Nustatyta, kad nepakankamai skirta dėmesio informacijai apie IDA(BC) programas Institucijoms pateikti: per ketverius metus VRM kartu su VĮ „Infostruktūra“ organizavo tris renginius, 2 seminarus, išleido kompaktinę plokštelę su IDA programos katalogu. VĮ „Infostruktūra“ TESTA ir IDABC projektus pristatė 2004, 2005, 2006 metų parodose „INFOBALT“.

Atkreipėme dėmesį, kad iš viešai skelbiamos informacijos matyti, jog prie IDA programos paslaugų tinklų kai kurios Institucijos nesijungia per šiam tikslui skirtą SVDPT, o informacijai ir duomenims perduoti naudojasi kitais būdais ar kitų operatorių teikiamomis paslaugomis.

Pavyzdys

Pagal Europos Parlamento ir Tarybos 2002-06-27 direktyvos 2002/59/EB nuostatas, kurios perkeltos ir nacionalinę teisę, Lietuva turi teikti informaciją apie jūrų laivybos duomenis. Lietuvos saugios laivybos administracija prisijungusi prie vieno iš IDA programos tinklo – SAFESEANET⁵⁹ (saugios jūros tinklas, skirtas tam, kad būtų išvengta nelaimingų atsitikimų jūroje bei jūrų užterštumo prevencijai), tačiau VĮ „Infostruktūra“ šiai institucijai paslaugų Saugiu tinklu neteikia.

VRM aiškinimu, kai kurios valstybės institucijos IDA programos paslaugomis naudojasi per viešuosius tinklus (per internetą). Pavyzdžiui, Valstybinė akreditavimo sveikatos priežiūros veiklai tarnyba per internetą dirba su EUDAMED – medicinos įrenginių Europos duomenų baze.

IVPK informavo: „Komitetas ne kartą yra pasisakęs prieš tokių žinybinių tinklų kūrimą ir plėtojimą ir laikosi nuomonės, kad valstybės biudžeto lėšos turi būti nukreiptos ne į atskirus bei brangius valstybės institucijų žinybinius tinklus, bet būtina jas panaudoti prisijungimui prie jau

⁵⁸ Europos Parlamento ir Europos Sąjungos Tarybos 2004-04-21 sprendimas 2004/387/EB.

sukurtos, visų pirma SVDPT, infrastruktūros bei susijungimas su TESTA ir kitais IDA programos tinklais būtų vykdomas tik per vieną SVDPT tinklą. To pasėkoje būtų užtikrintas didžiausias informacijos saugumas mažesnėmis išlaidomis.“

Informacijos, kiek ir kokios Lietuvos institucijos naudojami TESTA ir kitų IDA programos tinklų paslaugomis ne per Saugų tinklą, o per kitus tinklus, nei IVPK (institucija, koordinuojanti tarpžinybinių ir bendrų su ES informacinės visuomenės plėtros projektų kūrimą ir įgyvendinimą, informacinių ir elektroninių ryšių technologijų teikiamų galimybių efektyvų panaudojimą valstybės valdymui ir viešųjų paslaugų teikimui), nei VRM (institucija, kuriai Vyriausybė pavedė koordinuoti Lietuvos Respublikos dalyvavimą Europos Bendrijos IDA programoje) neturi.

VĮ „Infostruktūra“ nuomone: „Skaičių institucijų, besinaudojančių IDA (IDABC) programos trans-europinėmis sistemomis, galėtų padidinti politiniai, teisiniai ir organizaciniai sprendimai aukščiausiu Valstybės lygiu – Seimo įstatymai, Vyriausybės ir ministerijų nutarimai ir įsakymai, taip pat – padidintas dėmesys Europos reikalų valdymui ir valdymo integralumui. Dėmesys turėtų būti nukreiptas ne tik ES pinigų įsisavinimui, bet ir ekonominės bei kitokios naudos iš buvimo Europos Sąjungos sudėtyje gavimui.“

Atkreipėme dėmesį, kad Lietuvos institucijos uždaramė TESTA tinkle gali saugiai ir efektyviai bendradarbiauti su 22-mis Europos Sąjungos institucijomis, su 21-a Europos Sąjungos agentūra ir su 32-ies Europos Sąjungos šalių nacionaliniais tinklais⁶⁰.

VRM ir IVPK nesiėmė pakankamai veiksmingų priemonių, kad Institucijos keisdamosi elektronine informacija su Europos Sąjungos institucijomis ir Europos Sąjungos valstybių narių administracijomis jungimuisi su TESTA ir kitais IDA (IDABC) programos tinklais naudotų tik SVDPT. Tokiu būdu nebuvo sudarytos tinkamos prielaidos Saugaus tinklo teikiamų paslaugų sąnaudoms mažinti ir tolesnei šio tinklo plėtrai.

6. SVDPT naudojimas registrų ir valstybės informacinių sistemų duomenims perduoti

Nors 2005 metais Vyriausybės programiniuose dokumentuose⁶¹ numatyta, kad plėtojant saugų valstybės ir savivaldybių institucijų ir įstaigų tinklą iki 2008 m. IV ketvirčio bus sujungti visi valstybės registrai ir informacinės sistemos, užtikrintas saugus ir efektyvus duomenų teikimas, tačiau SVDPT nuostatuose tokia tinklo paskirtis – užtikrinti registrų ir valstybės informacinių

⁵⁹ Informacija apie Lietuvos saugios laivybos administracijos dalyvavimą SafeSeaNet pateikta oficialioje Europos jūrų saugumo agentūros interneto svetainėje adresu: <http://www.emsa.europa.eu/end179d003.html> [žiūrėta 2008-06-26].

⁶⁰ Remtasi informacija iš VĮ „Infostruktūra“ interneto svetainės: <http://www.svdpt.gov.lt/idabc.php> [žiūrėta 2008-07-08].

sistemų duomenų saugų perdavimą – numatyta tik po trejų metų, t. y. ši nuostata įsigaliojo nuo 2008 metų.

Dėl nepakankamo teisinio reglamentavimo registrų tvarkymo įstaigos ir valstybės informacinių sistemų valdytojai duomenų perdavimui institucijoms, susijusiems registrams ir informacinėms sistemoms dažniausiai naudoja kitus duomenų perdavimo tinklus, o SVDPT naudoja retai. Palyginus IVPK interneto svetainėje pateiktą įregistruotų registrų ir informacinių sistemų skaičių (247⁶²) su VI „Infostruktūra“ pateiktu Saugaus tinklo naudotojų, perduodančių registrų ir informacinių sistemų duomenis, skaičiumi, nustatyta, kad šiuo tinklu naudojasi mažiau nei 10 proc. įstaigų, administruojančių registrus ir informacines sistemas. Tačiau ir šie naudotojai visiškai nepanaudoja visų SVDPT galimybių.

Pagal VI „Infostruktūra“ pateiktą informaciją, visiems pagrindiniams registrams buvo sudarytos galimybės naudotis Saugiu tinklu, t. y. buvo įrengtos optinės prieigos linijos, leidžiančios užtikrinti registrų pasiekiamumą. Tačiau net pagrindinius registrus tvarkančios įstaigos SVDPT perduoda tik kai kuriuos registrų duomenis:

3 lentelė. SVDPT naudojimas perduodant pagrindinių valstybės registrų kaupiamą informaciją ir duomenis

Pagrindinius valstybės registrus tvarkančios įstaigos pavadinimas	Tvarkomų registrų, valstybės informacinių sistemų pavadinimai	SVDPT naudojimas
Gyventojų registro tarnyba prie VRM	Lietuvos Respublikos gyventojų registras	SVDPT naudojamas registro duomenims perduoti tik iš savivaldybių ir seniūnijų (sudaryta 60 SVDPT sutarčių su visomis Lietuvos savivaldybėmis), taip pat perduodant asmens duomenis iš Centrinės hipotekos įstaigos
VI Registrų centras	Nekilnojamojo turto registras, Nekilnojamojo turto kadastras, Juridinių asmenų registras, Adresų registras	SVDPT naudojamas duomenims perduoti tik VI „Regitra“ ir Centrinei hipotekos įstaigai
Centrinė hipotekos įstaiga	Hipotekos registras, Turto arešto aktų registras; Testamentų registras, Vedybų sutarčių registras, Sutarčių registras	SVDPT naudojamas Centrinės hipotekos ir Turto areštų aktų registrų duomenims perduoti Gyventojų registro tarnybai prie VRM, Žemės ūkio kaimo verslo centrai, VI Regitrai, VI Registrų centrai, Ginklų fondai prie Lietuvos Respublikos Vyriausybės

Šaltinis – VI „Infostruktūra“

Mūsų nuomone, siekiant, kad visi registrai ir informacinės sistemos duomenimis keistųsi Saugiu tinklu, tikslinga registrų, kadastrų ir informacinių sistemų steigimą reglamentuojančiuose teisės aktuose nustatyti, kad jau pradinėse projektavimo stadijose registrai ir sistemos atitiktų patvirtintus SVDPT saugai, patikimumui ir paslaugų kokybei keliamus reikalavimus. Šiuo metu jau veikiantiems registrams ir informacinėms sistemoms, atsižvelgiant į Vyriausybės nutarimuose

⁶¹ Lietuvos Respublikos Vyriausybės nutarimai: 2005-11-22 Nr. 1270; 2005-02-24 Nr. 315.

numatytus tikslus dėl saugaus ir efektyvaus registrų ir informacinių sistemų duomenų teikimo, neturėtų būti suteikta teisė rinktis, koku tinklu perduoti registrų ir informacinių sistemų duomenis.

Viena iš Nacionalinės Lisabonos strategijos įgyvendinimo programos⁶³ ir Lietuvos Respublikos Vyriausybės 2004–2008 m., 2006–2008 m. programų įgyvendinimo priemonių⁶⁴ – Plėtoti saugų valstybės ir savivaldybių institucijų ir įstaigų tinklą – sujungti visus valstybės registrus ir informacines sistemas, užtikrinti saugų ir efektyvų duomenų teikimą Lietuvos Respublikos valstybės institucijoms, įsijungimą į ES ir valstybių narių administracijų duomenų mainų tarp administracijų programos (IDA) telekomunikacijų tinklus, integruoti apskričių viršininkų administracijų, savivaldybių ir seniūnijų informacines sistemas į saugų valstybinių duomenų perdavimo tinklą, užtikrinti perduodamų asmens duomenų saugumą – iki 2008 m. IV ketvirčio gali būti neįvykdyta, nes likus devyniems mėnesiams iki numatyto termino pabaigos tik per 3 proc. potencialių Saugaus tinklo naudotojų sudarę SVDPT paslaugų teikimo sutartis.

Yra didelė rizika, kad VĮ „Infostruktūra“ strateginis tikslas – siekti, kad iki 2010 metų per SVDPT teikiamos paslaugos apimtų iki 80 proc. Lietuvos Respublikos institucijų, nebus pasiektas.

7. SVDPT paslaugų teikimas įmonės steigėjai Vidaus reikalų ministerijai

Vidaus reikalų sistemoje funkcionuoja Vidaus reikalų telekomunikacinis tinklas (toliau – VRTT), kurio paskirtis yra sudaryti sąlygas šio tinklo vartotojams saugiai ir efektyviai keisti Vidaus reikalų informacinės sistemos duomenimis ir kita informacija tarpusavyje ir su kitomis valstybės institucijomis ir įstaigomis. Šiuo tinklu perduodama ir įslaptinta informacija.

VRTT administruoja Informatikos ir ryšių departamentas prie VRM (toliau – IRD). Šis tinklas funkcionuoja naudodamasis kitų juridinių asmenų teikiamomis paslaugomis ir infrastruktūra. Audito metu VRM atstovai informavo, kad VRTT, kaip ir Saugus tinklas, funkcionuoja naudodamasis AB TEO LT ir kitų operatorių ryšio linijomis ir jam išlaikyti skiriamos valstybės biudžeto lėšos. IRD aiškinimas: „VRTT ryšio linijos, naudojamos VRTT struktūrinių dalių sujungimams su paslaugų teikėjais ir Vidaus reikalų kamieniniam duomenų perdavimo tinklui (vietiniams tinklams apjungti), yra išlaikomos VRM ir VRM reguliavimo srities įstaigų“.

⁶² Duomenys iš Informacinės visuomenės plėtros komiteto prie Lietuvos Respublikos Vyriausybės interneto svetainės <http://www.ivpk.lt/dokumentai/is/Registravimai.doc> ir <http://www.registrai.lt/autDarb/at/showOpt.php> [žiūrėta 2008-07-03].

⁶³ Lietuvos Respublikos Vyriausybės 2005-11-22 nutarimas Nr. 1270.

⁶⁴ Lietuvos Respublikos Vyriausybės 2005-03-24 nutarimas Nr. 315.

Pavyzdys

Už kamieninio duomenų perdavimo tinklo dalį, pagal 2003 m. gruodžio 30 d. pasirašytą duomenų ir balso perdavimo paslaugų pirkimo sutartį Nr. SPEC031230PM/IVL-11 ir 2007 m. balandžio 27 d. pasirašytą duomenų ir balso perdavimo paslaugų pirkimo sutartį Nr. SPEC60013186-070427-5-S/1-7RN-4(S), AB TEO LT 2006 m. buvo sumokėta **3 235 651,8 Lt** su PVM, o 2007 m. – **2 816 049,98 Lt** su PVM. Pagal šias sutartis paslaugų gavėjai – Vidaus reikalų ministerija, Informatikos ir ryšių departamentas prie VRM, Finansinių nusikaltimų tyrimų tarnyba, VRM Klaipėdos policijos mokykla, Policijos departamentas prie VRM, Priešgaisrinės apsaugos ir gelbėjimo departamentas prie VRM, Valstybės sienos apsaugos tarnyba prie VRM ir Viešojo saugumo tarnyba prie VRM.

2006 m. kovo 1 d. tarp IRD ir VĮ „Infostruktūra“ buvo pasirašyta sutartis dėl SVDPT paslaugų teikimo. Nustatyta, kad sutartyje nebuvo aptarti visi SVDPT ir informacijos saugumo reikalavimai, pvz., SVDPT vartų įrangos ir vartotojų darbo vietų fizinio saugumo ir aplinkos sąlygos. Taip pat nesilaikant vidaus reikalų ministro įsakymu⁶⁵ patvirtintų monopolinių paslaugų kainoraštyje nustatytų kainų, sutartyje numatytos iki 67 proc. nuolaidos.

Taigi, VRM SVDPT paslaugos teikiamos išskirtinėmis sąlygomis. Dėl paslaugų teikimo sutarties trūkumų gali kilti grėsmė Saugaus tinklo ir informacijos saugumui.

Nors SVDPT sudaro sąlygas saugiai ir efektyviai keistis kaupiamais duomenimis daugiau nei 200 Lietuvos informacinių sistemų ir registrų, taip pat su Europos Sąjungos ir valstybių narių administracijomis, tačiau IRD nurodė, kad SVDPT paslaugos teikiamos, siekiant tik septynių tikslų. Išsamesnė informacija apie SVDPT naudojimą VRM reguliavimo sričiai priskirtų organizacijų ir įstaigų reikmėms pateikta 2 priede.

VRM ir IRD nesiėmė iniciatyvos ir priemonių, kad VRM pavaldžios įstaigos ir organizacijos elektroninę informaciją perduotų per SVDPT.

Pavyzdys

---

1. Viena iš VRTT pagrindinio tvarkytojo – IRD – funkcijų⁶⁶ yra priimti sprendimus dėl VRTT sujungimo su kitais valstybės institucijų ir įstaigų telekomunikacijų tinklais ir viešaisiais telekomunikacijų tinklais, užtikrinti ir administruoti šiuos sujungimus ir iš kitų tinklų gaunamų viešųjų telekomunikacijų paslaugų teikimą, tačiau IRD atstovai informavo, kad „VRTT vartotojai patys sprendžia dėl telekomunikacinių ar informacinių paslaugų būtinumo tinkamam tarnybinių funkcijų vykdymui ir patys sudaro paslaugų teikimo sutartis su paslaugų teikėjais“.

2. Gyventojų registro tarnyba prie VRM – registrų tvarkymo įstaiga, tvarkanti vieną iš pagrindinių valstybės registrų – asmens duomenims perduoti SVDPT naudoja tik vykdydama gyvenamosios vietos deklaravimo seniūnijose funkciją.

Siekiant taupiau naudoti valstybės biudžeto lėšas, turėtų būti sprendžiamas klausimas dėl VRTT tinklo plėtros tikslingumo ir galimybės VRTT paslaugų pakeitimo specialiai tam tikslui sukurto SVDPT paslaugomis.

---

⁶⁵ Lietuvos Respublikos vidaus reikalų ministro 2005-11-28 įsakymas Nr. 1V-392.

Atkreipėme dėmesį, kad IVPK, kuri koordinuoja valstybės elektroninių ryšių srities investicinių programų rengimą ir vertina šias programas, 2006 metais yra siūlusi VRM „atsisakyti investicinių projektų, kuriais siekiama kurti ar modifikuoti ministerijos ir jos kuruojamo sektoriaus atskirų struktūrų analogiškas SVDPT paslaugas teikiančius kompiuterinius tinklus, paremtus komercinių bendrovių paslaugomis bei infrastruktūra, ir parengti planą laipsniškam perėjimui prie savo valdomos įmonės jau sukurto ir eksploatuojamo SVDPT paslaugų naudojimo savo valdymo srities struktūrose“.

VRM – institucija, atsakinga už SVDPT kūrimą ir plėtrą, nesiėmė pakankamai veiksmingų priemonių, kad būtų laiku įgyvendintos Vyriausybės nutarimuose, VRM strateginiuose planuose nustatytos priemonės ir uždaviniai dėl saugaus ir efektyvaus keitimosi elektronine informacija SVDPT.

8. SVDPT paslaugų sutarčių trūkumai

Dėl nenuoseklaus Saugaus tinklo kūrimo organizavimo nebuvo laiku parengti teisės aktai, užtikrinantys tinkamą SVDPT paslaugų teikimą. Nors SVDPT nuostatai buvo patvirtinti 2004 metais, tačiau reikalavimai⁶⁷ paslaugų teikimo sutartims ir tipinė SVDPT paslaugų teikimo sutarties forma⁶⁸ parengti tik po trejų metų. Todėl ne visos iki 2007 m. balandžio mėn. sudarytos Saugaus tinklo paslaugų teikimo sutartys su paslaugų gavėjais atitinka patvirtintus reikalavimus.

Kaip minėta, VĮ „Infostruktūra“, teikdama SVDPT paslaugas, dirba rinkos sąlygomis ir konkuruoja su kitais ryšių operatoriais, todėl, norėdama rasti kuo daugiau tinklo naudotojų, ne visada sutartis sudaro laikydamasi tipinės paslaugų sutarties reikalavimų.

Nustatyta, kad, nesilaikant SVDPT elektroninės informacijos saugos reikalavimų⁶⁹ 30 punkto, ne prie visų paslaugų teikimo sutarčių pridedami priedai, kuriuose nustatomos tam tikros pareigos, padedančios užtikrinti Saugaus tinklo paslaugų saugumą ir ryšio teikimo sąlygas, t.y. priedai, kuriuose būtų nurodoma Institucijų saugos politika, neaptariamoms SVDPT vartų įrangos ir vartotojų darbo vietų fizinio saugumo ir aplinkos sąlygos. Šiuos trūkumus lemia tai, kad:

- Valstybės informacinių sistemų saugą reglamentuojantys teisės aktai⁷⁰ nėra privalomi Vyriausybei neatskaitingoms institucijoms.

⁶⁶ Lietuvos Respublikos vidaus reikalų ministro 2006-10-13 įsakymu Nr. 1V-388 patvirtintų Vidaus reikalų telekomunikacinio tinklo administravimo ir plėtros taisyklių 10.6 p.

⁶⁷ Lietuvos Respublikos vidaus reikalų ministro 2007-06-05 įsakymas Nr. 1V-210.

⁶⁸ VĮ „Infostruktūra“ 2007-03-26 įsakymas Nr. V-16.

⁶⁹ Lietuvos Respublikos vidaus reikalų ministro 2007-06-05 įsakymas Nr. 1V-210.

⁷⁰ Lietuvos Respublikos Vyriausybės 1997-09-04 nutarimas Nr. 952.

- Saugaus tinklo naudotojai neplanuoja ir negauna lėšų, būtinų SVDPT paslaugoms teikti tinkamoms sąlygoms sudaryti (pagal VĮ „Infostruktūra“ pateiktą informaciją).

Pavyzdys

SVDPT paslaugų teikimo sutartys tarp VĮ „Infostruktūra“ ir savivaldybių administracijų buvo sudarytos užtikrinant kokybišką Vietos savivaldos įstatymu deleguotos **valstybės funkcijos** – gyvenamosios vietos deklaravimo – vykdymą, tačiau elektroninės informacijos saugos valstybės institucijų ir įstaigų informacinėse sistemose reikalavimai (parengti ir patvirtinti duomenų saugos nuostatų, duomenų saugos politikos duomenų saugos dokumentus ir kt.) nustatyti Institucijoms, jungiantis prie SVDPT, **yra tik rekomendacinio pobūdžio**.

Nustatyta atvejų, kai nesilaikant SVDPT elektroninės informacijos saugos reikalavimų 27 ir 29 punktų, paslaugos teikiamos tam tikram informacinės sistemos vartotojų skaičiui pagal **vieną sutartį**, sudarytą su tos informacinės sistemos administratoriumi arba Institucijų turimi tinklai inkorporuojami kaip šio tinklo sudėtinės dalys.

Pavyzdys

1. Pagal sutartį Nr. VNT9521/S, sudarytą su Teisingumo ministerija, paslaugos teikiamos visiems šalies teismams.
2. Vyriausybės kanceliarijos informacinės sistemos (kuri pagal sutartinius santykius yra SVDPT sudėtinė dalis) 12 vartotojų (Lietuvos Respublikos užsienio reikalų ministerija, Lietuvos Respublikos krašto apsaugos ministerija, Lietuvos Respublikos generalinė prokuratūra ir t. t.) nėra sudarę SVDPT paslaugos teikimo sutarčių, tačiau paslaugos teikiamos pagal 2007-08-13 sutartį Nr. VNT 9448/S, sudarytą su Lietuvos Respublikos Vyriausybės kanceliarija.

Nesudarius Saugaus tinklo paslaugų teikimo sutarčių su atskirais informacinės sistemos naudotojais ir nenustačius tinklo naudotojams pareigų, būtinų saugumui užtikrinti, gali kilti grėsmė SVDPT ir perduodamos informacijos saugumui.

Kai kurios SVDPT paslaugų teikimo sutartys neatitinka Civilinio kodekso reikalavimų: sutarčių dalykas nėra aiškus ir konkretus, t. y. sutartyse nėra konkrečiai aptariama, kokie Institucijos duomenys bus perduodami šiuo tinklu ir kt. Kaip minėta 4 dalyje „Paslaugų teikimo sutartys“, nustatyta atvejų, kai teikiamos paslaugos, tačiau sutartyse šių paslaugų teikimas neapartas.

Neretai sutarčių šalys paslaugų teikimo sutartis sudaro neatidžiai ir neapdairiai. VĮ „Infostruktūra“, perduodama patikėjimo teise valdomą turtą valstybės institucijoms, sutartis įformina nepakankamai rūpestingai.

Pavyzdys

Pagal SVDPT paslaugų teikimo sutartį Nr. 11F-05/3 VNT6167 Vykdytojas (VĮ „Infostruktūra“) **įrengė** Abonento (Lietuvos Respublikos finansų ministerijos) patalpose toliau išvardytą **Abonentui priklausančią** komunikacinę įrangą ir **perduoda ją** naudotis iki sutarties galiojimo pabaigos.

Nustatyta atvejų, kai sutarčių šalys nepasirašo vienos iš sutarčių sudėtinių dalių – 4 priedo „Įrangos įrengimo (priėmimo–perdavimo) akto“, taip pat nepaskiriami asmenys, atsakingi už perduoto turto priežiūrą ir saugojimą.

Įmonės darbuotojai aiškino, kad taip yra todėl, kad sudarant sutartis įranga, kuri VĮ „Infostruktūra“ valdoma patikėjimo teise, paprastai neperduodama, o tai atliekama vėliau.

Tinkamai neparengus sutarčių ir jų visų sudedamųjų dalių, sutarčių šalims nenustatomos teisės ir pareigos, atsakomybė, todėl neužtikrinamas rūpestingas valstybės turto naudojimas.

Atkreipėme dėmesį, kad paslaugų teikimo sutartys sudaromos nuolat, tačiau VĮ „Infostruktūra“ nėra suformuota personalo, kuris teisinėmis priemonėmis padėtų įgyvendinti įmonei deleguotas valstybės funkcijas. Pagal sutartį VĮ „Infostruktūra“ teisinę pagalbą derybose teikia ir įmonei teismuose atstovauja advokatų profesinė bendrija. Įvertinę operatoriaus sudarytų sutarčių nustatytus trūkumus, manytume, kad tikslinga įmonėje įsteigti teisininko pareigybę, kad teisinės priemonės būtų naudojamos nuolat.

9. SVDPT teikiamų paslaugų kaina

Kaip minėta, viena iš Institucijų nurodytų priežasčių, neskatinanti naudotis SVDPT teikiamomis paslaugomis, tai paslaugos kaina.

Kainų įstatymo⁷¹ 2 str. nustatyta, kad Lietuvos Respublikoje veikia valstybinių valdymo organų reguliuojamos kainos ir rinkos kainos. Pagal šio įstatymo 3 straipsnį, Vyriausybė vykdo valstybinį kainų reguliavimą, nustatydamą **kai kurių prekių ar paslaugų aukščiausią ar žemiausią kainų lygį ar dydį arba deklaruodama atskirų prekių ar paslaugų kainas**. Produkcijai ir paslaugoms, kurioms netaikoma minėta valstybinio reguliavimo tvarka, veikia rinkos kainos ir tarifai. Šiuo metu monopolinio pobūdžio prekių ir paslaugų kainos bei tarifai turi būti nustatomi vadovaujantis Ministerijų, vyriausybės įstaigų ir apskričių viršininkų įsteigtų ir jiems priskirtų valstybės įmonių bei viešųjų įstaigų teikiamų monopolinio pobūdžio prekių ir paslaugų kainų bei tarifų nustatymo bendrąja tvarka⁷² (toliau – Bendroji tvarka). Atkreipiame dėmesį, jog Kainų įstatymas nenumato, kad ministerijų, vyriausybės įstaigų ir apskričių viršininkų įsteigtų ir jiems priskirtų valstybės įmonių bei viešųjų įstaigų teikiamų monopolinio pobūdžio prekių ir paslaugų kainos bei tarifai būtų nustatomi kitokia tvarka.

Kainų įstatymas priimtas prieš aštuoniolika metų, šio įstatymo nuostatos nebuvo keičiamos, jos neatitinka pasikeitusių sąlygų kainų reguliavimo srityje.

Nustatyta, kad kainų dydis už teikiamas SVDPT monopolines paslaugas buvo patvirtintas 2004 ir 2005 metais ir iki šiol nekeistas. VĮ „Infostruktūra“ atstovai paaiškino, kad didesnės dalies Saugaus tinklo teikiamų monopolinių paslaugų įkainiai buvo apskaičiuojami remiantis faktinėmis 2003, 2004 metų VIKT paslaugų bei planuojamomis SVDPT paslaugų sąnaudomis.

⁷¹ Lietuvos Respublikos kainų įstatymas, 1990-07-26, Nr. I413.

Nustatyta, kad ne visų naujai pradėtų teikti SVDPT monopolinių paslaugų kainos yra suderintos ir patvirtintos pagal Bendrosios tvarkos reikalavimus.

Pavyzdžiai

Naujai pradėtos teikti paslaugos:

1. Prieigos įrengimas iki SVDPT naudojant RAIN ryšio optinę prieigą; prieigos priežiūra Saugiu tinklu naudojant RAIN ryšio optinę prieigą*;
2. Prieigos priežiūra naudojant plačiajuosčio ryšio optinę prieigą Panevėžio mieste;
3. Paslaugos, kurių greitaveika **1 Gb/s**;
3. 2007-03-30 sutarties Nr. VNT9413/S/27P-26 1 priede numatytas mėnesinis abonentinis mokestis už SVDPT paslaugas Vilniuje greitaveika Kb/s 32768.

*Atlygis už teikiamą paslaugą imamas vadovaujantis Lietuvos Respublikos susisiekimo ministro 2007-10-15 įsakymu Nr. 3-324 patvirtinta viešosios įstaigos „Plačiajuostis internetas“ teikiamų paslaugų tarifais.

Atkreipėme dėmesį, kad šiuo metu teisės aktai neįpareigoja VĮ „Infostruktūra“ informuoti VRM, kaip steigėją ir atsakingą už SVDPT kūrimą ir plėtojimą, apie naujų paslaugų teikimą.

Daugumos kitų Saugiu tinklu teikiamų paslaugų kainos yra nustatytos vadovaujantis Bendrąja tvarka, t.y. suderintos su Konkurencijos taryba ir patvirtintos vidaus reikalų ministro įsakymu. Nustatyta atveju, kai patvirtintos SVDPT monopolinės paslaugų kainos yra mažinamos apie tai neinformuojant steigėjo, kaip numatyta Bendrosios tvarkos 13 punkte. Be to, šios kainos nėra paskelbtos viešai. Pažymėtina, kad Bendroje tvarkoje nenumatyta, kad paslaugų gavėjai būtų viešai informuojami apie sumažintas monopolines kainas.

Vienais atvejais monopolinių paslaugų kainos mažinamos jas tvirtinant VĮ „Infostruktūra“ direktoriaus įsakymu, kitais atvejais derybų būdu sumažintos kainos nustatomos tik paslaugų teikimo sutartyse.

Pavyzdys

2007-06-27 SVDPT sutartyje Nr. VNT 9490/S, sudarytoje tarp VĮ „Infostruktūra“ ir Ginčų komisijos prie Socialinės apsaugos ir darbo ministerijos, nustatytas vienkartinis paslaugos įrengimo mokestis: paslaugos įrengimas iki SVDPT, naudojant varinę dvilaidę prieigą – 299 Lt (be PVM). Kaina už tokią paslaugą kainoraštyje, patvirtintame vidaus reikalų ministro 2005-11-28 įsakymu Nr. 1V-392, nustatyta didesnė – 892 Lt (be PVM).

Palyginę 2006-06-28 VĮ „Infostruktūra“ direktoriaus patvirtintame produkto kainoraštyje nustatytas kainas su kainomis, nustatytomis ir patvirtintomis vidaus reikalų ministro, nustatėme, kad kainos skiriasi net iki 8 kartų.

Tokie faktai kelia pagrįstų abejonų dėl VRM patvirtintų monopolinių kainų nustatymo teisingumo ir rodo, kad sudaromos nevienodos sąlygos skirtingiems paslaugų gavėjams toms pačioms monopolinėms paslaugoms gauti.

⁷² Lietuvos Respublikos Vyriausybės 2002-05-28 nutarimas Nr. 756.

Be to, yra tokių sutarčių, pagal kurių nuostatas atlygis už teikiamas monopolines Saugaus tinklo paslaugas neimamas.

Pavyzdys

Kai kurioms savivaldybių administracijoms gyvenamosios vietos deklaravimo duomenų ir gyvenamosios vietos neturinčių asmenų apskaitos duomenų tvarkymo funkcijai atlikti valstybės biudžeto lėšos už duomenų perdavimo kanalų nuomą neskiriamos. Saugaus valstybinio duomenų perdavimo tinklo paslaugų teikimo sutarčių, sudarytų tarp VĮ „Infostruktūra“ ir Visagino savivaldybės administracijos (2007-05-11 sutartis Nr. VNT9456/S/5-125), Panevėžio savivaldybės administracijos (2007-06-29 sutartis Nr. VNT9416/S) ir Alytaus miesto savivaldybės administracijos (2007-05-29 sutartis Nr. VNT9481/S/ SR-942), 1 prieduose nustatyta, kad nuo 2008-01-01 kaina už paslaugas SVDPT–0 Lt.

Įvertinus tai, kad trejus metus monopolinių paslaugų kainos dydis nebuvo keičiamas, t.y., neperskaičiuotas remiantis faktinėmis Saugaus tinklo paslaugų sąnaudomis, kad Institucijos atsisako naudotis tinklo teikiamomis paslaugomis dėl per didelių kainų, ir tai, kad dažnai operatorius taiko gerokai mažesnes kainas nei patvirtintos, didėja rizika, kad šiuo metu kaina už teikiamas monopolines paslaugas nėra pagrįsta.

VRM neužtikrino, kad operatoriaus taikomos kainos už teikiamas paslaugas būtų pagrįstos faktinėmis paslaugų teikimo sąnaudomis, ir nustatyta tvarka patvirtino ne visų SVDPT monopolinių paslaugų kainas.

Kaip minėta, 2008 m. kovo 20 d. duomenimis, VĮ „Infostruktūra“ yra sudariusi su Institucijomis 521 sutartį dėl VIKT paslaugų teikimo. Išanalizavus imamą atlygį už VIKT teikiamas paslaugas ir palyginus su patvirtinta kaina už Saugaus tinklo teikiamas paslaugas, nustatyta, kad VĮ „Infostruktūra“, nepakeitus VIKT sutarčių į SVDPT, negauna dalies pajamų. Darydami prielaidą, kad jei visos Institucijos, kurios sudariusios VIKT paslaugų teikimo sutartis naudojami teikiama „IS magistralė“ paslauga 512/512 Kb/s sparta, o ne analogiškos spartos SVDPT paslauga, VĮ „Infostruktūra“ per metus negauna 5,85 mln. Lt pajamų.

Pagal teisės aktų reikalavimus patvirtinus ne visų SVDPT monopolinių paslaugų kainas ir paslaugas parduodant mažesne nei nustatyta tvarka patvirtinta kaina, nesudaromos optimalios sąlygos padengti Saugaus tinklo išlaikymo sąnaudas, efektyviai organizuoti tinklo darbą ir tobulinti jo infrastruktūrą. Todėl ateityje Saugaus tinklo išlaikymas ir plėtra gali pareikalauti valstybės biudžeto lėšų.

10. VĮ „Infostruktūra“ ir VĮ „Regitra“ patikėjimo teise valdomo valstybei nuosavybės teise priklausančio turto naudojimo ir vykdomos veiklos palyginimas

Siekdami pateikti objektyvius audito išvadas, VĮ „Infostruktūra“ veiklą palyginome su kitos VRM reguliavimo sričiai priskirtos valstybės įmonės „Regitra“ (toliau – VĮ „Regitra“) veikla.

Valstybės įmonių savininkė yra valstybė. Valstybės įmonė yra iš valstybės turto įsteigta arba įstatymų nustatyta tvarka valstybei perduota įmonė, kuri nuosavybės teise priklauso valstybei ir jai perduotą ir jos įgytą turtą valdo, naudoja bei juo disponuoja patikėjimo teise⁷³. Valstybė savininko teises ir pareigas per VRM įgyvendina dviejose valstybės įmonėse – VĮ „Regitra“ ir VĮ „Infostruktūra“.

Valstybės įmonės tikslas – teikti viešąsias paslaugas, gaminti produkciją ir vykdyti kitą veiklą, siekiant tenkinti viešuosius interesus⁷⁴.

Teisės aktais nereglamentuojama, kokia valstybės įmonės veiklos dalis turi būti skirta viešosioms paslaugoms teikti ir kokios apimties kitą ūkinę veiklą valstybės įmonė gali vykdyti. Todėl sudaromos prielaidos valstybės turtą naudoti komerciniais tikslais.

Abi valstybės įmonės teikia viešąsias paslaugas, kuriomis įgyvendinamos valstybės deleguotos funkcijos, ir vykdo kitą komercinę ūkinę veiklą.

Kaip minėta, VĮ „Infostruktūra“ komercinės veiklos pajamos 2006 m. sudarė 77 proc., 2007 m. – 61 proc. visų uždirbtų pajamų, o VĮ „Regitra“ ir 2006 m., ir 2007 m. – tik apie 1 proc. (žr. 3 priedą).

Valstybės deleguotos funkcijos valstybės įmonėms pavestos skirtingo lygio teisės aktais. VĮ „Infostruktūra“ vykdo funkcijas, kurios pavestos Vyriausybės nutarimu⁷⁵ ir vidaus reikalų ministro įsakymais⁷⁶, o VĮ „Regitra“ – funkcijas, kurios priskirtos įstatymais⁷⁷.

Abi valstybės įmonės patikėjimo teise valdo joms perduotą valstybei nuosavybės teise priklausančią nekilnojamąjį turtą. VĮ „Regitra“ valdo 3726,37 kv. m. nekilnojamojo turto, pagrindinė dalis (99,9 proc.) naudojama valstybės deleguotoms funkcijoms vykdyti. Kitiems juridiniams asmenims patalpos išnuomojamos, siekiant transporto priemonių registracijos vietoje valstybės įmonės klientams suteikti paslaugas, kurias teikia kitos bendrovės ir kurios privalomos atliekant transporto priemonių įregistravimo procedūrą.

⁷³ Lietuvos Respublikos valstybės ir savivaldybės įmonių įstatymas, 1994-12-21, Nr. I-722, 2 str. 1 d.

⁷⁴ Ten pat, 2 str. 3 d.

⁷⁵ Lietuvos Respublikos Vyriausybės 2003-12-31 nutarimas Nr. 1705, 2 p.

⁷⁶ Lietuvos Respublikos vidaus reikalų ministro įsakymai: 2004-05-14 Nr. 1V-167 „Dėl saugaus valstybinio duomenų perdavimo tinklo nuostatų ir saugaus valstybinio duomenų perdavimo tinklo paslaugų teikimo taisyklių patvirtinimo“; 2007-06-05 Nr. 1V-210 „Dėl saugaus duomenų perdavimo tinklo elektroninės informacijos saugos reikalavimų patvirtinimo“.

⁷⁷ Lietuvos Respublikos saugaus eismo automobilių keliais įstatymas, 2000-10-12 Nr. VIII-2043; Lietuvos Respublikos valstybės registrų įstatymas, 1996-08-13, Nr. I-1490.

Pavyzdys

Pagal valstybės įmonės „Regitra“ 2005-12-19 ilgalaikio materialiojo turto nuomos sutartį Nr. (5.4)-2-245 akcinė bendrovė „Lietuvos draudimas“ įsipareigoja ilgalaikį materialųjį turtą naudoti transporto priemonių draudimo paslaugoms teikti.

Tuo tarpu VĮ „Infostruktūra“ dalį patikėjimo teise valdomo turto išnuomoja privatiems asmenims, kurie vykdo komercinę veiklą ir gauna privačią naudą. Įmonė yra išnuomojusi 200,16 kv. m. (tai sudaro 21,4 proc. viso įmonei patikėjimo teise perduoto turto) valstybei nuosavybės teise priklausančio nekilnojamojo turto (žr. 4 priedą).

VĮ „Infostruktūra“ perduotas nekilnojamas turtas yra Vilniuje, Pilies g. 23/15, tačiau ši įmonė vykdo veiklą, kurios tinkamam vykdymui užtikrinti nekilnojamas turtas turi būti išsidėstęs geografiškai palankiai visos šalies teritorijoje. Todėl įmonė nuomoja patalpas iš kitų subjektų (AB TEO LT, UAB „Bitė Lietuva“, AB „Lietuvos energija“), kurių turimos patalpos yra įvairių savivaldybių teritorijose.

Situacija, kai valstybės turtas ne vienerius metus (žr. 4 priedą) išnuomojamas privatiems asmenims, rodo, kad dalis VĮ „Infostruktūra“ patikėjimo teise valdomo valstybės nuosavybės teise priklausančio nekilnojamojo turto yra netinkama ir šiai įmonei nereikalinga, tačiau iki šiol VRM nepriėmė sprendimų, užtikrinančių valstybės turto naudojimą veiklai, susijusiai su deleguota valstybės funkcija.

Valstybės įmonių vykdoma komercinė veikla neturėtų sudaryti pagrindinę įmonės veiklos dalį ir jų patikėjimo teise valdomas valstybei nuosavybės teise priklausantis turtas neturėtų būti išnuomojamas kitiems asmenims funkcijoms, nesusijusiomis su valstybės įmonių veikla, vykdyti.

Nesant teisės aktuose nustatytų aiškių kriterijų (tokių kaip turto vertė, plotas, geografinis išsidėstymas, skaičiavimai, ar perduotu turtu bus pasiektas ekonomiškai naudingiausias rezultatas, ar pavestos vykdyti valstybinės funkcijos ir t.t.), kuriais remiantis turi būti perduodamas valstybei nuosavybės teise priklausantis turtas, ne visas valstybės įmonėms patikėjimo teise perduotas turtas naudojamas (reikalingas) joms pavestoms funkcijoms vykdyti.

IŠVADOS IR REKOMENDACIJOS

Išvados

1. Teisės aktais neįteisinta valstybinių duomenų perdavimo tinklų kūrimo ir plėtros politika (strategija). Bendrai valstybės mastu nekoordinuojama žinybinių duomenų perdavimo, specialiųjų tinklų ir Saugaus valstybinio duomenų perdavimo tinklo veikla, todėl padidėja neracionalaus šių tinklų kūrimo, plėtros ir neefektyvaus funkcionavimo rizika. (2 dalis, 13–16 psl.)
2. Vyriausybės 2001 m. sprendimas kurti Saugų valstybinį duomenų perdavimo tinklą ir Informacinės visuomenės plėtros komiteto prie Lietuvos Respublikos Vyriausybės 2004 m. sprendimas skirti šio tinklo kūrimui ir plėtrai lėšas yra priimti, neatlikus išsamios analizės apie Lietuvoje veikiančius žinybinius duomenų perdavimo tinklus, nepriėmus tinkamų sprendimų dėl tolesnės jų plėtros tikslingumo, neparengus Saugaus valstybinio duomenų perdavimo tinklo nuoseklios kūrimo strategijos. Todėl daugelis institucijų ir toliau kuria, modernizuoja bei naudoja savo duomenų perdavimo tinklus, kurių išlaikymui ir plėtrai kasmet skiriamos valstybės biudžeto lėšos. (1 dalis, 9 psl.; 2 dalis, 13–16 psl.)
3. Vidaus reikalų ministerija, kuri atsakinga už Saugaus valstybinio duomenų perdavimo tinklo sukūrimą ir plėtrą, nesiėmė tinkamų ir pakankamų priemonių, kad būtų sukurtos teisinės ir organizacinės prielaidos efektyviam šio tinklo sukūrimui ir funkcionavimui, dėl to nemažėja valstybės ir savivaldybių institucijų išlaidų duomenų saugos priemonėms, programinei įrangai, duomenų perdavimo paslaugoms įsigyti. (2 dalis, 13–24 psl.; 7 dalis, 36–38 psl.)
4. Dėl teisinio reglamentavimo trūkumų ir organizacinių tinklo kūrimo problemų nuo 2004 m. veikiantis Saugaus valstybinio duomenų perdavimo tinklas, kurio kūrimui ir plėtrai jau panaudota per 20 mln. Lt valstybės biudžeto lėšų, funkcionuoja nerezultatyviai, todėl gali būti laiku nepasiekti Nacionalinės Lisabonos strategijos įgyvendinimo programoje ir Lietuvos Respublikos Vyriausybės 2004–2008 m. ir 2006–2008 m. programose numatyti laukiami rezultatai. (1 dalis, 9–10 psl.; 2 dalis, 13–24 psl.; 5 dalis, 32–34 psl.; 6 dalis, 34–36 psl.)
5. Saugaus tinklo operatoriaus – valstybės įmonės „Infostruktūra“ pagrindinę veiklos dalį, vertinant pagal gautas pajamas, sudaro ne operatoriaus funkcijų vykdymas, o komercinių paslaugų teikimas. Kai kurios komercinės paslaugos teikiamos naudojant

---

Saugaus tinklo, skirto specifiniams tikslams, infrastruktūrą ir netvarkant atskirai šios komercinės veiklos apskaitos, kas rodo netinkamą Europos Sąjungos ir valstybės biudžeto lėšomis sukurto valstybės turto naudojimą, nepakankamą kontrolę, todėl gali būti sudėtingiau nustatyti teikiamų monopolinių paslaugų realias ir pagrįstas kainas. (1 dalis, 10 psl.; 4 dalis, 27–31 psl.)

6. Valstybės įmonė „Infostruktūra“ patikėjimo teise valdomo valstybei nuosavybės teise priklausančio nekilnojamojo turto dalį naudoja ne viešajam interesui tenkinti, o išnuomoja privatiems asmenims, kurie vykdo veiklą, nesusijusią su įmonės vykdomomis funkcijomis. Tai rodo, kad dalis patikėjimo teise valdomo nekilnojamojo turto įmonei yra nereikalinga ir netinkama pavestoms valstybės funkcijoms atlikti. (10 dalis, 43–44 psl.)

7. Vidaus reikalų ministerija, kaip institucija, atsakinga už Lietuvos Respublikos dalyvavimo Europos Bendrijos keitimosi duomenimis tarp administracijų programoje (IDA) koordinavimą, nesiėmė veiksmingų priemonių, kad institucijos keistųsi duomenimis Saugiu valstybinio duomenų perdavimo tinklu, todėl nebuvo sudarytos tinkamos sąlygos Saugaus tinklo teikiamų paslaugų sąnaudoms mažinti ir tolesnei šio tinklo plėtrai. (5 dalis, 32–34 psl.)

8. Vidaus reikalų ministerija neinicijavo teisės aktų pakeitimų, reglamentuojančių Lietuvos dalyvavimą naujoje tęstinėje IDABC programoje, todėl potencialiems tinklo naudotojams pateikiama neišsami ir klaidinanti informacija apie šią programą ir jos galimybes, o taip neužtikrinamas saugus ir efektyvus valstybės ir savivaldybės institucijų keitimasis elektronine informacija su Europos Sąjungos institucijomis ir Europos Sąjungos valstybių narių administracijomis. (5 dalis, 32–34 psl.)

9. Nereglementuotos Saugaus valstybinio duomenų perdavimo tinklo steigimo, kūrimo ir įteisinimo ir priežiūros procedūros, vidaus reikalų ministro patvirtinti tinklo nuostatai nesuderinti su Susisiekimo ministerija, kuri atsakinga už bendrą elektroninių ryšių valstybės strategijos ir politikos įgyvendinimą, todėl nebuvo užtikrinta efektyvi šio tinklo kūrimo, funkcionavimo ir plėtros kontrolė. (2 dalis, 17–19 psl., 23 psl.)

10. Vidaus reikalų ministerija vykdė nepakankamą Saugaus valstybinio duomenų perdavimo tinklo veiklos priežiūrą ir neužtikrino, kad Saugaus tinklo paslaugos būtų teikiamos laikantis teisės aktų, reglamentuojančių šio tinklo veiklą, reikalavimų, dėl ko gali būti didesnė grėsmių saugos incidentams rizika. (2 dalis, 18–19 psl.; 4 dalis, 27–31 psl.; 8 dalis, 38–40; 9 dalis, 40–42 psl.)

11. Teisės aktai suteikia teisę valstybės ir savivaldybių institucijoms ir įstaigoms pačioms pasirinkti, kokiais duomenų perdavimo tinklais perduoti elektroninę informaciją, bet nenustato, kokie duomenys turi būti perduodami tik Saugiu valstybinio duomenų

perdavimo tinklu, todėl šio tinklo paslaugos tampa įprastos konkurencijos objektu, o tinklo operatorius, konkuruodamas su kitais operatoriais ir elektroninių ryšių paslaugų teikėjais, priverstas ieškoti Saugaus valstybinio duomenų perdavimo tinklo naudotojų. Taip organizuojant paslaugų teikimą neišnaudojamos visos Saugaus tinklo teikiamos galimybės ir neužtikrinamas tinkamas šio tinklo operatoriaus turimų žmogiškųjų išteklių naudojimas. (2 dalis, 20–24 psl.; 3 dalis, 24–27 psl.)

12. Teisės aktuose Saugaus valstybinio duomenų perdavimo tinklo teikiamos paslaugos nėra aiškiai apibrėžtos ir (ar) konkrečiai suklasifikuotos pagal veiklos sritis ar veikiančias informacines sistemas (registrus). Aiškios ir išsamios informacijos apie visas šio operatoriaus teikiamas paslaugas nebuvimas galėjo lemti tai, kad duomenims perduoti institucijos pasirenka kitus duomenų perdavimo tinklus. (2 dalis, 22–23 psl.)

13. Vidaus reikalų ministro patvirtinti Saugaus valstybinio duomenų perdavimo tinklo nuostatai suteikia teisę operatoriui visiems savo išipareigojimams vykdyti pasitelkti trečiuosius asmenis. Taip sudaromos sąlygos valstybės įmonei „Infostruktūra“ suteiktą išimtinę teisę – teikti Saugaus valstybinio duomenų perdavimo tinklo monopolinio pobūdžio paslaugas – perduoti kitam ūkio subjektui, dėl ko didėja rizika, kad ateityje Saugaus tinklo paslaugos gali tapti įprastu komerciniu produktu. (2 dalis, 23–24 psl.; 3 dalis, 25–26 psl.)

14. Valstybės įmonėje „Infostruktūra“ nėra suformuoto personalo, kuriam būtų pavestos funkcijos, susijusios su teisinių priemonių taikymu, todėl dauguma sudarytų paslaugų teikimo sutarčių turi trūkumų, kurie trukdo tinkamai įgyvendinti valstybės deleguotą funkciją, rūpestingai naudoti valstybės turtą ir ateityje dėl to gali kilti teisminių ginčų. (4 dalis, 28–31 psl.; 8 dalis, 38–40 psl.)

15. Vidaus reikalų ministerija, nesilaikydama Lietuvos Respublikos Vyriausybės 2002-05-28 nutarimu Nr. 756 patvirtintos Ministerijų, Vyriausybės įstaigų ir apskričių viršininkų įsteigtų ir jiems priskirtų valstybės įmonių bei viešųjų įstaigų teikiamų monopolinio pobūdžio prekių ir paslaugų kainų bei tarifų nustatymo bendrosios tvarkos 3 punkto, patvirtino ne visų Saugaus valstybinio duomenų perdavimo tinklo operatoriaus teikiamų monopolinių paslaugų kainas, o patvirtintos paslaugų kainos nebuvo keičiamos apie trejus metus. Nepagrindus kainų už teikiamas paslaugas dydžio faktinėmis Saugaus tinklo paslaugų sąnaudomis, didėja kainos nepagrįstumo rizika. (9 dalis, 40–42 psl.)

16. Valstybės įmonė „Infostruktūra“ skirtingiems Saugaus valstybinio duomenų perdavimo tinklo naudotojams už analogiškas paslaugas taiko nevienodas kainas. Dažnai įmonė, nepranešdama steigėjui, teikia monopolines paslaugas mažesnėmis nei patvirtintos kainomis. Taip paslaugų gavėjams sudaromos nevienodos sąlygos tų pačių paslaugų suteikimo sąlygos. Be to, monopolines paslaugas parduodant kur kas mažesne nei patvirtinta

kaina, ateityje gali kilti finansinių sunkumų dėl Saugaus valstybinio duomenų perdavimo tinklo funkcionavimo ir plėtros, o tam gali prireikti papildomų valstybės biudžeto lėšų. (9 dalis, 40–42 psl.)

17. Kainų įstatymas priimtas prieš aštuoniolika metų, šio įstatymo nuostatos neatitinka pasikeitusių sąlygų kainų reguliavimo srityje. (9 dalis, 40 psl.)

Rekomendacijos

Lietuvos Respublikos Vyriausybei

1. Siekiant užtikrinti efektyvų valstybinės informacijos valdymo ir apsaugos užtikrinimo sistemos sukūrimą ir jos funkcionavimą, atlikti išsamią veikiančių valstybės duomenų perdavimo tinklų veiklos analizę ir inicijuoti naujų teisės aktų priėmimą ar esamų papildymą, kuriuose būtų :

- įtvirtinta valstybės duomenų perdavimo tinklų politika (strategija), užtikrinanti racionalų valstybės lėšų, skirtų tinklams išlaikyti ir plėtoti, naudojimą ir tinklų atliekamų funkcijų suderinimą; (1, 2 išvados)
- apibrėžta saugių tinklų samprata ir paskirtis, nustatyti veiklos bei valdymo teisiniai ir organizaciniai principai; (3, 4 išvados)
- reglamentuota, kokie duomenys, keičiantis elektronine informacija Lietuvos institucijoms tarpusavyje ir su Europos Sąjungos institucijomis, privalomai turi būti perduodami tik Saugiu valstybiniu duomenų perdavimo tinklu, ir reglamentuoti atvejai, kai valstybės ir savivaldybių institucijoms ir įstaigoms paliekama kitų duomenų perdavimo tinklų pasirinkimo galimybė. (3, 4, 8 išvados)

2. Paskirti instituciją, kuri būtų atsakinga už Saugaus valstybinio duomenų perdavimo tinklo ir žinybinių duomenų perdavimo tinklų veiklos koordinavimą. (1 išvada)

3. Paskirti instituciją, kuri būtų atsakinga už Saugaus valstybinio duomenų perdavimo tinklo funkcionavimo priežiūrą ir patvirtinti šio tinklo nuostatus Vyriausybės nutarimu. (9 išvada)

4. Inicijuoti teisės aktų pakeitimus, kurie užtikrintų valstybės įmonių vykdomų valstybės pavestų funkcijų ir komercinės veiklos apskaitos atskyrimą. (5 išvada)

5. Teisės aktų nustatyta tvarka patvirtinti Vidaus reikalų ministerijos parengtas tinklų, kuriais perduodama įslaptinta informacija, steigimo ir įteisinimo taisykles. (9 išvada)

6. Inicijuoti Lietuvos Respublikos kainų įstatymo pakeitimą, kuriame būtų nuostata, papildanti Vyriausybės kainų reguliavimą priemone dėl ministerijų, vyriausybės įstaigų, apskričių

įsteigtų ir jiems priskirtų valstybės įmonių bei viešųjų įstaigų teikiamų monopolinio pobūdžio prekių ir paslaugų kainų ir tarifų nustatymo. (17 išvada)

Lietuvos Respublikos vidaus reikalų ministerijai

1. Įvertinus ataskaitoje nurodytus Saugaus valstybinio duomenų perdavimo tinklo veiklos trūkumus:

- išanalizuoti Saugaus valstybinio duomenų perdavimo tinklo teikiamas galimybes ir parengti šio tinklo plėtros strategiją; (3, 4, 11 išvados)
- imtis priemonių, užtikrinančių rezultatyvų šio tinklo panaudojimą, Lietuvos institucijoms keičiantis informacija tarpusavyje ir su Europos Sąjungos institucijomis bei Europos Sąjungos valstybių narių administracijomis. (3, 4, 8 išvados)

2. Teikti siūlymus Vyriausybei dėl tinklų, kuriais perduodama įslaptinta informacija, steigimo, įteisinimo ir priežiūros teisinio reglamentavimo. (9 išvada)

3. Parengti Saugaus valstybinio duomenų perdavimo tinklo nuostatų pakeitimus, kuriuose būtų:

- įteisintas įslaptintos informacijos perdavimas; (3 išvada)
- nustatytas konkretus institucijų ir (ar) informacinių sistemų (registrų), kurių duomenys (informacija) turi būti privalomai perduodami naudojant Saugų valstybinį duomenų perdavimo tinklą, sąrašas; (11, 12 išvados)
- aiškiai apibrėžtos teikiamos paslaugos, konkrečiai suklasifikuojant pagal veiklos sritis ar veikiančias informacines sistemas; (12 išvada)
- užtikrinta, kad operatoriui suteikta išimtinė teisė nebūtų perduota tretiesiems asmenims; (13 išvada)
- nustatyta Saugaus valstybinio duomenų perdavimo tinklo funkcionavimo priežiūra; (9 išvada)
- ištaisyti kiti ataskaitoje nurodyti Saugaus valstybinio duomenų perdavimo tinklo reglamentavimo trūkumai. (3, 4 išvados)

4. Patikslintus Saugaus valstybinio duomenų perdavimo tinklo nuostatus suderinti su Lietuvos Respublikos susisiekimo ministerija, Informacinės visuomenės plėtros komitetu prie Lietuvos Respublikos Vyriausybės ir teikti Vyriausybei juos tvirtinti. (1, 2, 3, 4 išvados)

5. Inicijuoti teisės aktų pakeitimus, reglamentuojančius Lietuvos dalyvavimą naujoje testinėje IDABC programoje. (8 išvada)

6. Teisės aktų nustatyta tvarka patvirtinti iki šiol nepatvirtintų Saugaus valstybinio duomenų perdavimo tinklu teikiamų monopolinių paslaugų kainas ir jas viešai paskelbti. (15 išvada)

7. Peržiūrėti 2004, 2005 metais patvirtintų Saugaus valstybinio duomenų perdavimo tinklo teikiamų monopolinių paslaugų kainų dydžių pagrįstumą užtikrinant, kad visos kainos būtų nustatyta tvarka pagrįstos Saugaus tinklo teikiamų monopolinių pobūdžio paslaugų sąnaudomis. (15 išvada)

8. Teisės aktų nustatyta tvarka spręsti klausimą dėl valstybės įmonės „Infostruktūra“ valstybės pavestoms funkcijoms vykdyti nenaudojamo patikėjimo teise valdomo valstybei nuosavybės teise priklausančio nekilnojamojo turto atnaujinimo arba perdavimo valstybės įmonei Valstybės turto fondui. (6 išvada)

9. Sustiprinti valstybės įmonės „Infostruktūra“ veiklos priežiūrą ir kontrolę, kuri užtikrintų Saugaus valstybinio duomenų perdavimo tinklo tinkamą naudojimą ir rezultatyvią plėtrą. (4, 5, 8, 10 išvados)

Valstybės įmonei „Infostruktūra“

1. Įvertinus ataskaitoje nurodytus Saugaus valstybinio duomenų perdavimo tinklo paslaugų teikimo trūkumus:

- imtis priemonių, kad Saugaus valstybinis duomenų perdavimo tinklas būtų naudojamas laikantis teisės aktų, reglamentuojančių Saugaus tinklo veiklą, reikalavimų ir funkcionuotų rezultatyviai; (4, 5, 7, 10 išvados)
- formuoti personalą, kuris padėtų teisinėmis priemonėmis įgyvendinti valstybės deleguotą funkciją; (14 išvada)
- teisės aktų nustatyta tvarka nutraukti paslaugų teikimo sutartis su tais Saugaus tinklo naudotojais, kurie neturi teisės šių paslaugų gauti ir imtis priemonių kitiems paslaugų teikimo sutarčių trūkumams ištaisyti; (5, 14 išvados)
- pagrįsti nekilnojamojo turto, reikalingo valstybės perduotai funkcijai vykdyti, poreikį ir siūlyti Vidaus reikalų ministerijai dėl patikėjimo teise valdomo ir išnuomoto privatiems asmenims turto tolesnio naudojimo. (6 išvada)

2. Siekiant užtikrinti, kad būtų sudarytos visoms valstybės ir savivaldybių institucijoms vienodos sąlygos Saugaus tinklo teikiamoms toms pačioms paslaugoms gauti ir užtikrinta Saugaus tinklo plėtra:

- parengti nustatyta tvarka patvirtintų monopolinių paslaugų kainų mažinimo tvarką, nurodant veiksnius, kurie gali turėti įtakos teikiamų paslaugų kainos dydžio keitimui; (16 išvada)
- peržiūrėti valstybės įmonės „Infostruktūra“ direktoriaus 2006 m. birželio 28 d. įsakymu patvirtintas sumažintas monopolinių paslaugų kainas, pagrindžiant jų sumažinimo tikslingumą ir viešai jas paskelbti. (16 išvada)

4-ojo audito departamento direktorius

Rimvidas Aleliūnas

Vyresnioji valstybinė auditorė

Ingryda Česnakevičiūtė

Valstybinio audito ataskaitos kopijos (po vieną egzempliorių) pateiktos:

Lietuvos Respublikos Seimo Audito komitetui

Lietuvos Respublikos Vyriausybei

Informacinės visuomenės plėtros komitetui prie Lietuvos Respublikos Vyriausybės

Lietuvos Respublikos Vidaus reikalų ministerijai

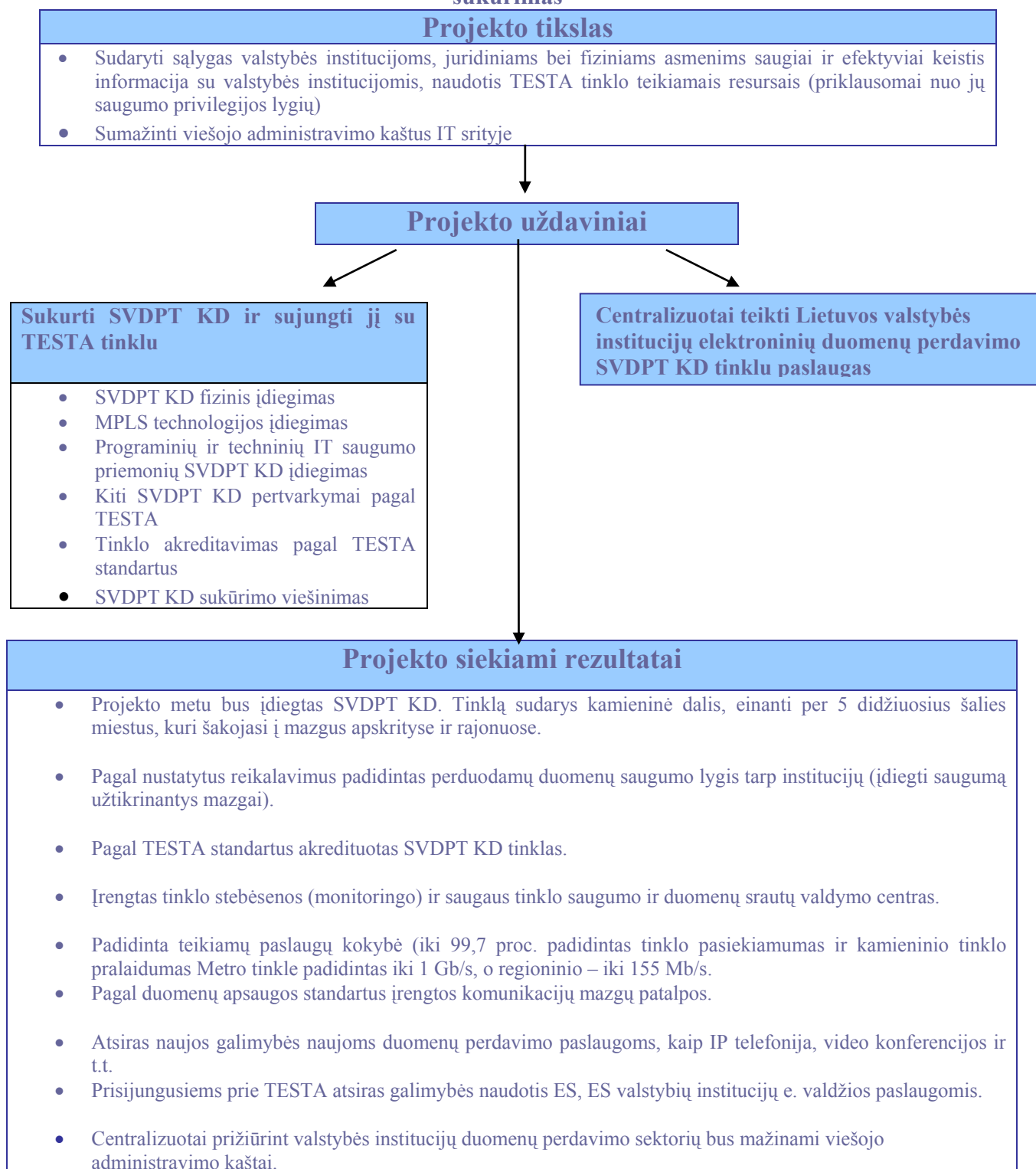
Lietuvos Respublikos Susisiekimo ministerijai

Valstybės įmonei „Infostruktūra“.

PRIEDAI

Valstybinio audito ataskaitos
„Saugaus valstybinio duomenų
perdavimo tinklo operatoriaus veikla“
1 priedas

VĮ „Infostruktūra“ investicinis projektas „Saugaus valstybinio duomenų perdavimo tinklo kamieninės dalies (SVDPT KD) sukūrimas“

Valstybinio audito ataskaitos
„Saugaus valstybinio duomenų
perdavimo tinklo operatoriaus veikla“
2 priedas

Informacija apie SVDPT naudojimą Vidaus reikalų ministerijos reguliavimo sričiai priskirtų organizacijų ir įstaigų reikmėms

Įstaigos pavadinimas	Sujungimo tikslas
Valstybės dienos apsaugos tarnyba, IRD ir VRM administracijos padaliniai	Lietuvos Respublikos finansų ministerija
VRM įstaigos ir administracijos padaliniai	Lietuvos Respublikos Vyriausybės kanceliarija
Valstybės sienos apsaugos tarnyba ir IRD	Valstybės dokumentų technologinės apsaugos tarnyba prie Lietuvos Respublikos finansų ministerijos
Priešgaisrinės apsaugos gelbėjimo departamentas prie VRM	ES Procirnet* ir ES CESIS**
IRD	ES DubliNet***
Finansinių nusikaltimų tyrimų tarnyba	Finansinių nusikaltimų tyrimų tarnybos padalinių, esančių VRTT, sujungimui su kitais Finansinių nusikaltimų tyrimų tarnybos padaliniais

Šaltinis – Informatikos ir ryšių departamentas prie VRM

* Slaptų dokumentų valdymo sistema.

** Bendroji ekstremalių situacijų informacijos ir sužinojimo sistema.

*** Prieglobsčio prašytojų duomenų sistema.

Valstybinio audito ataskaitos
 „Saugaus valstybinio duomenų
 perdavimo tinklo operatoriaus veikla“
 3 priedas

**Valstybės įmonių, priskirtų Vidaus reikalų ministerijos reguliavimo sričiai, 2005, 2006,
 2007 metais uždirbtų pajamų struktūra**

Metai	Funkcijos	Uždirbtos pajamos			
		VĮ „Regitra“		VĮ „Infostruktūra“	
		tūkst. Lt	proc.	tūkst. Lt	proc.
2005	Pajamos, uždirbtos atliekant teisės aktais pavestas funkcijas	50 903	98,9	0	0
	Pajamos, uždirbtos atliekant kitas funkcijas	557	1,1	7533,1	100
Iš viso 2005 metais		51 460	100	7533,1	100
2006	Pajamos, pajamos uždirbtos atliekant teisės aktais pavestas funkcijas	59 024	99	1788,8	22,9
	Pajamos, uždirbtos atliekant kitas funkcijas	593	1	6018,6	77,1
Iš viso 2006 metais		59 617	100	7807,4	100
2007	Pajamos, pajamos uždirbtos atliekant teisės aktais pavestas funkcijas	68220	99,2	3266,5	38,6
	Pajamos, uždirbtos atliekant kitas funkcijas	498	0,8	5198,6	61,4
Iš viso 2007 metais		68718	100	8465,1	100
Šaltinis – Valstybės kontrolė					

Valstybinio audito ataskaitos
„Saugaus valstybinio duomenų
perdavimo tinklo operatoriaus veikla“
4 priedas

**Informacija apie VĮ „Infostruktūra“ patikėjimo teise valdomo nekilnojamojo turto,
esančio Pilies g. 23/15, nuomą tretiesiems asmenims**

Nuomininko pavadinimas	Išnuomojamas plotas	Data, kada išnuomojamas turtas (nuomos sutarties sudarymo data)
UAB „Gintraka“	129,66 kv. m.	2005-02-10
AB „Lietuvos spauda“	16,13 kv. m.	1997-01-29
UAB „Fotoservisas“	54,37 kv. m.	1996-08-02
Iš viso	200,16 kv. m	

Šaltinis – VĮ „Infostruktūra“